ԱՒԵՏԱԲԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ, ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ 39. ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 18, 1886 ԹԻՒ 38.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Երես
"Ան Զոր Դուք Չտեսած կը Սիրէք"	297
Կրօնք ի Տան	297
Ի Զգանս Հրատարակաց	298
Յոգնած Ձեռքեր	298
Թէ Ի՛նչպէս Ազատուեցան	299
Փորձանք ի Հնդկաստան	299
Բրուսի Պոմպէի Փաղաքին	300
Փչրանք	301
Նամակներ	304
Հանդէս Քաղաքական	303
Աբժէք Դրամոց	304

ԱՒԵՏԱԲԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ կը հրատարակուի ամեն Շաբաթ օր։

Տարեկան գինն է՝ ի Թուրքիա՝ 2 Մեճիտիյէ, վեց ամսեայն՝ 1 Մեճիտիյէ, կանխիկ, եւ հատը 40 փարա։ Օտար երկրաց համար տարին 4ֆ դահեկան, կանխիկ։ Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

Խմբագրութեան եւ բաժանորդագրութեան պատկանեալ նամակներ պարտ է ուղղել առ Մր. Հ. Ս. Պարնըմ, Ամերիկան խան, կ. Պոլիս։

Ամերիգայի Միսիոնարաց Ընկերութեան կողմանէ,
Շ. Ռ. ԿՐԻՆ, ԽՄԲԱԳԻՐ
Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, ՓՈԽ—ԽՄԲԱԳԻՐ

«Ան Զոր Դուք Չտեսած Կը Սիրէք»

Մեղաւորաց փրկիչը եկաւ յաշխարհ իբրեւ ճխտաս Նաղովրեցի, և յետ խօսելոյ, դործելոյ, և կրելոյ այն բաներն որ յիշուած են նորա կենաց պատմութեան մէջ, զոր կու տան Աւետարանք, դարձաւ հրաշալի համբարձմամբ յերկինս ուսաի՛ եկած էր։ Նա այժմ յերկինս դանուելով մեր մարմնոյ զդայարանք կարող չեն ըմբռնել զինա, և ուսաի հարկադրեալ ենք խորհիլ Անոր վրայով, սածել սէր առ Նա, հիմնել մեր յոյսը Անոր վրայ առանց որևիցէ հաղորդակցութիւն ունենալու անոր հետ մարմնոյ միջոցաւ։ Երբ Աստուած ըստ իւր խնամատութեան կարգադրեց զմիջոցս մարդկային ազդի փրկութեան, որ նորինեց որ Քրիստոս ըլլար անտեսանելի փրկիչ մինչև հասնէր "լրումն ժամանակի". որ իբրեւ տեսանելի անձ Նա մնար երկրիս վրայ միայն կարճ ժամանակ, և որ ի վախճանի այդ ժամանակին Նա հաստատեալ յերկինս, և այլ ևս անտեսանելի մնար բնակչաց աշխարհի։

Մեր Քրիստոնէական վարձատրութիւնը ուրիշն պարտինք յարմարցունել Աստուածային այս անօրինութեան։ Այս տեսութեան պակասութեան մէջ կայ օրհասութիւն ունինք դանել և պարտինք եռանդեամբ փնտռել այնպիսի հոգևոր ըմբռնում մը նկատմամբ Քրիստոսի անձին և նորա գործին յաշխարհի և յերկինս, որ նա մեր մտաց և սրտին համար ըլլայ անձնական իրականութիւն մը. և այդ այնպիսի կերպիւ որ տայ մեզ հնազանդել նմա և նուիրուիլ նորա փառաւին, և դանել փրկութիւն ի ձեռն նորա՝ ճիշդ իբր թէ տեսած ըլլայինք զնա։

Այսպիսի իրական ըմբռնում մը ունենալու երեք պայմաններն են. Նախ, լիակատար և բացարձակ վստահութիւն Աստուծոյ բանին վրայ որ պարունակեալ է ի Գիրս Հին և Նոր կտակարանաց. երկրորդ, Գիտութիւն թէ ինչ կ'ըսէ սոյն Գիրքը նկատմամբ Քրիստոսի, զոր կրնանք ստանալ խնամով և ջերմեռանդութեամբ ուսանելով զանոնք. և երորդ, Լուրջ մտածութիւն Քրիստոսի վրայ որպէս կը յայտնէ զինա Սուրբ Գիրքը։ Այն Քրիստոնեան որ այս երեք պայմաններն ի դործ կը դնէ, առիթ պիտի չունենայ երբէք ցաւիլ վասն զի աշխարհիս վրայ չէր երբ Քրիստոս հոս էր մարդու մարմնով, և վասն զի ըսպասուած է քալել "հաւատով և ոչ տեսութեամբ։" Ահա այս է ինչ որ ըրին նահապետաց և Հրեից մէջ զգաստ սուրբք յառաջ քան զդալուստ Քրիստոսի, և ինչ որ միլիոնաւորք ըրած են նորա գալչէն ի վեր, և միլիոնաւորք պիտի ընեն ցվախճան ժամանակի, և Աստուած ի անօրինէն զիջըցութիւն մարդկային ազդի, իւր անհուն խնամատութեամբ կամեցաւ որ այսպէս դանեն մարդիկ զՔրիստոս։

ԿՐՕՆՔ Ի ՏԱՆ

Տոք. Հոկանէ Ֆ Տոլոլէն։

Կրօնքը զօրաւոր ազդեցութիւն ունի աշխարհիս մէջ ուր որ յայտնուի, բայց ո՛րչափ աւելի ի տան, ուր անոր դասերը կրնան աւանդուիլ ամեն օր այնպիսի պարագայից մէջ որ կարի նպաստաւոր են յոյժ խորին և ծայրն տարաւորութիւն հաղորդելու։ Դեռ հօթնամեայ մանուկ էի երբ հայրս մեռաւ, և երբ վերջացաւ յուղարկաւորութեան հանդէսը, եւ երբ աւուրը համակեցաւ այն անսովոր, տխուր լռութեամբ որ այնչափ ազդու է սիրելեաց թաղմանէն եաև, և երբ հասաւ այն աւուր երեկոյն, մայրս ժողվեց իւր փոքր աղայքն իւր սենեակը, և բաւ մեզ թէ որոշած էր այնուհետև Աստուծոյ օդնութեամբ մեր հօր տեղը բռնել իբրև դլուխ ընտանեաց, և պիտի սկսէր այն երեկոյ ընտանեկան պաշտաման առաջնորդելով։ Եթէ տարիմ առաւել քան դչափ մարդկային կենաց, երբէք չեմ կարող մոռանալ այն տեսարանը, չեմ կարող մոռանալ թէ ինչպէս կարդաց Աստուծոյ խօսքը, և մեզմ յուղեալ ձայնիւ աղօթեց խնդրելով դօրութիւն և միխիթարութիւն, և յանձնելով իւր զաւակներն իւր ուխտը պահող Աստուծոյն խնամոց և սիրոյն։

Յորչափ ընտանեկան բարեպաշտութիւն որևիցե երկրի մէջ ժողովրդեան բարուց մի մասն կը կազմէ, այն երկրէն չպակսիր հայրենասէր մարդ պաշտպանել նորա իրաւունքն, և ոչ հայրենասէր երդիչ՝ հնչակել նորա փառքը։ Թող ուրեմն ընտանեկան պաշտամունք բանայ դդրուն առաւօտեան դովաբանութեամբ, և դոյէ դդռնակս երեկոյեան խաղաղութեամբ. Թող մանկունք մեծանան ընտանեկան բարեպաշտութեան սրբարար ազդեցութեան ներքև, և այն օրհնութիւնաբեր տպաւորութիւնք երբէք չպիտի ջնջուին. պիտի թափանցեն ի խորս մանկան սրտի որպէս ցօղ երկնից կ'իջնէ ի սիրտ ծաղկին, բերելով կազդուրումն և յինքն ամբարելով նորա քաղցրութիւնն։ Բարի սերմը որ կ'ինչոյ չնորհօք կակղացած սրտին վրայ չկորսուիր, այլ կրնայ ծըլիլ, բողբոջիլ և թանկագին պտուղ բերել այս կենաց մէջ, և ծաղկիլ լուսափառ և անմահ Աստուծոյ դրախտին մէջ։ Եթէ տան մէջ միայն մէկ անձ

պիտի ըլլայ բարեպաշտ, Թող մայրն ըլլայ այդ անձ։ Նա աւելի կանուխ եւ լաւագոյն պատեհութիւն ունի մանկան հոգւոյն վրայ ազդեցութիւնը ընելու, —եաքը կու գայ հօր աղդեցութիւնը։ Մօր գաստերն աւելի երկար ատեն կը մնան յիշողութեան մէջ, և յաճախ կ'ըլլան վերջին միջոց որով Աստուծոյ օրհնութիւնը կ'իջնէ մարգուս հոգւոյն վրայ։ Եթէ առ այս ի վկայութիւն դիմեմ մարգկային փորձառութեան, չկ՞ըն այս մեծ ժողովին մէջ հարիւրաւորք, ամէն երիվերներէ ժողովուած որք կանգնելով պիտի վկայեն թէ, Աստուծոյ շնորհօք իւրեանց մեղաց ճամբէն դիմաստի դառնալն կը պարտին իւրեանց մօր գորովալից թախանձանաց, կամ նորա բարուց լուիկ զօրութեան և նորա քաղցր և սրբաւայել կենաց միջոցաւ աղդեցութեան։ Թերևս նա ոչ եւս կ'ապրի աչխարհի վրայ, բայց երբ կ'արտասանեմ Մայր բառը, միտքէ չէ իմ լեզուաւ, ձեզմէ ոմանց այն կը հնչէ որպէս ձայն յերկինից, իբր թէ հրեշտակ մը խօսած ըլլար, և կը բանաք ձեր սիրտը զայն լսելու համար։ Եւ կարող չէք երբէք մոռանալ մանկութեան այն ժամերը երբ իւրաքանչիւր դիչեր պառկելէ առաջ նա կու տար ձեզ ծնրադրել իւր քով, և իւր ձեռաց մէջ առնելով ձեր փոքրիկ ձեռքերն, կամ դնելով իւր փափուկ ձեռքն ձեր գլխուն վրայ, (այժմ իսկ կը դգաք անոր մեղմիկ ճընշումն) կ'ուսուցանէր ձեզ ըսել "Հայր մեր որ յերկինս ես," կամ այն միւս աղօթքը որ ամենուն ծանօթ է — "Ես որ հիմա կը ննջեմ," — որ յոյժ լաւ աղօթք է թէ՛ մանկան, թէ՛ մարդու և թէ ալևոր նահապետի համար։ Աւաքեալը կը ղրկէր իւր բարեներն "առաքեալք եկեղեցւոյն"։ Յորչափ կան ճշմարիտ առաքելական, աւետարանական եկեղեցիք թագաւորութեանց, հանրապետութեանց և համայն աչխարհի մէջ։ Եթէ ոչ ես ըլլայ եկեղեցի ի տան, յայնժամ եկեղեցին անհետ պիտի ըլլայ քաղաքէն, երկրէն, և աչխարհէն։ Բայց ոչ երբէք պիտի դայ այդ օր, ցորչափ ընտանեաց մէջ Քրիստոնէական կեանք կը մնայ վառ և կը դործէ իբրև վարիչ և ուղղիչ զօրութիւն։

Ի ՁԳԱՆՍ ՀՐԱՅԱՆԱՑ

Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց մէջ Քրիստոնէութեան դարձող Բարէն ընկերներուն որ դպրոց յերուսաղէմ։ Տագոյիներու ապստամբութիւն կոչուած չարժումը խնայելէս Պուատայական յեղափոխութիւն է Մեծին Բրիտանիոյ ընդդէմ Քրիստոնէական իշխանութեան, և Տագոյիք վայրագ յարձակումներ գրած են լեռը բնակող բնիկ Բարէն Քրիստոնէից վրայ։ Բայց լերինք կը մնան ի ձեռս Բարէնից, որք ամենեքին միացած են առաջնորդութեամբ Քրիստոնէից քաջաբար պաշտպանելու իւրեանց ընակարաններն ընդդէմ իւրեանց Պուատայական դրացւոց, և ամէն ոք կը վկայէ անոնց քաջութեան և յաղթութեան։ Գրեթէ անկարելի պիտի ըլլար Անդղիոյ յաղթահարել եւ իւր իշխանութեան ներքեւ պահել այդ երկիրը եթէ չըլլային Քրիստոնեայ Բարէնք։ Բրիտանական զօրքը դաչտէն եւ Բարէնք լեռներէն յարձակելով, ապստամբք իբր թէ չաղայքի երկու քարեբրու մէջտեղ մնացած կը փչրուին։

Միսիոնարաց մին կը գրէ, «Տագոյիներու դէմ միակ աղդեցիկ զօրութիւն մեր Բարէնն են։ Ամէն ոք կը զարմացունեն իւրեանց քաջութեամբ, կռուելով յոյժ անցոյս պարագայից մէջ, եւ կարի անկատար կերպիւ զինեալ ըլլալով։» Պընքըր, Բէյս, Քըրըմ, Սմիթ եւ Վինթըն անուն միսիոնարք աչխուժութեամբ մասնակցած են հաւաքել ժողովուրդը զինու ներքեւ որ պաշտպանեն իւրեանց տուներն եւ Տագոյիներու դէմ կըռուին։ Անոնց համար կառավարութենէն հրացան առած են։ Մր. Վինթըն կ'ըսէ. «Եթէ կարենայիք տեսնել եւ պիտնալ ինչ որ ես տեսայ, եւ լսացայ, լիովին կը հաւատամ որ ընելով ինչ որ ես ըրի, պիտի առնուիք յուս ձեր Ուխտեսթերը հրացանը եւ պիտի առաջնորդեիք Բարէններու, դնատակներու սաստկագոյն տարափի ներքեւ։»

Պուատայական քուրմեր ի մարտ կ'առաջնորդեն իւրեանց ժողովուրդը, իրողութիւն որոյ նախընթացը չկայ պատմութեան մէջ, եւ կը յայտարարեն թէ, այս Պուատայականութեան պատերազմն է ընդդէմ Քրիստոնէութեան։ Կը թուի թէ պատերազմի այս փորձառութիւնը աւելի պիտի զօրացունէ քան թէ տկարացունէ զեկեղեցիս, ըստ որում կը զարգանայ անոնց առնական արիութիւնը եւ կը դանեն յաղողութիւն։ Ուրիշ միսիոնար մը կը գրէ. «Անոնց սրտերն այժմ զօրացած են այնպիսի հանդարտ վստահութեամբ Աստուծոյ վրայ հաւատով, որոյ նմանն երբէք չեմ տեսած։ Տասն տարուան քարոզութիւն չէր կարող հաստատել զնոսա ի հաւատս որպէս ըրաւ անոնց հրաչալի Աստուածային ազատութիւնը այս արիւնալից աւուրց մէջ։ Իմ ձեռնադրեալ քարոզիչներէս միոյն վրայ հինգ անգամ կրակ եղաւ մինչ ես ներկայ էի։ Վերջին երկու հարուածներն ուղղուեցան տաններկու ոտք հեռաւորութենէ (որպէս գոյ անձամբ չափելով)։ Աստուած այնպիսի հրաչալիք գործեց Բարէններու համար որ այժմ յաճախ կ'ըսեն. 'Հիմա պիտենք որ ունինք Աստուած մը որուն կրնանք վստահիլ, եւ որ անհունապէս աւելի մեծ է քան զոր մենք կը կարծէինք'։»

Կ'արժէ դնել աստ ազօթք մը զոր մատուց բերթ, անուս Բարէն մը, անգամ դնդի մը որ կը պատրաստուէր յարձակիլ աւազակախմբի մը վրայ. «Ո՛վ Տէր, կարօտ չեմ փոսաթաքանի կամ միջնորդի երբ կը խնդրեմ քեզնէ որ օրհնես այս դոնդը վազիւ։ Գիտես դու որ քուրմերը այս ապստամբութիւնը յարուցին եղ ընդդէմ։ Կարող չէին հանգիլ տալալել քու գահդ ի վեր անդ յերկինս, եւ ուստի կը ջանան դուրս հանել զքեզ քու եկեղեցիէդ ի Պլըմա։ Քա՛ չահդ կը պահանջէ որ օրհնես մեզ, վասն դի կ'ատեն զմեզ միայն դի նախ ատեցին զքեզ, մեր փրկագործ Յիսուիր։ Տուր մեզ վազը լուրջ գլուխներ, զօրաւոր բազուկներ, եւ անյողդողդ սիրտներ ի ձգանս մեր հրացանաց. եւ տուր մեզ պատեհութիւն կշտել այս կռապաշտից հետ ոչ մեր զէնքերն, կամ մեր քաջութիւնը, այլ անոնց վրայեայ չաստուածներն ընդդէմ մեր փրկագործ Եհովայիէն։

ՑՈԳՆԱԾ ՁԵՌՔԵՐ

Ամէն օր կը տեսնենք զանոնք։ Խիղճ մարդկան ձեռքեր, դողդոջուն, խորշոմեալ եւ տգեղ. եւ սակայն ո՛րչափ գեղեցիկ են։ Շատ գործ տեսած են։ Այն սիրոյ գործը սկսեց մանկութեան ժամանակ, բաղում, բաղում տարիներ առաջ, երբ այն ձեռքեր գեր եւ սպիտակ էին։ Ինչ փափուկ փոքրիկ ձեռքեր էին յայնժամ։

Դժուար կու գայ հաւատալ թէ մեծ մայրը ժամանակաւ մանկիկ էր. թէ կը հաղնէր մանկական գեղեցիկ հագուստ եւ կը բազմէր տան մէջ իւր անկիւնը։ Հայրը եւ մայրը կը հրճուէին անոր փափուկ ձեռքերուն գգուանօք, եւ մին կ'երթար իւր գործին նոր զօրութեամբ եւ քաջութեամբ, եւ միւսին օրական գործը կարծես օրէ օր աւելի կը թեթեւնար։

Շուտ մեծցաւ մանկիկը։ Մի քանի տարի ետքը ինչպէս ժիր եղան այն ձեռքեր։ Սէրն բանի մէջ կը մանէին, եւ եթէ բան մը աւրէին, «մայրին օգնելու համար» էր ըսելով փոքրիկ յանցաւորը ազատ կը թողուէր։ Բայց չատ չանցած յիրաւի օգնութիւն եղան մայրին, միչտ յօժար եւ միչտ պատրաստ ըլլալով գործելու։ Ի՜նչ սիրելի ձեռքեր էին։

Եւ սակայն առաւել եւս սիրելի ըլլալու պահուած էին։ Միայն քանի մը տարի վերջը սիրալիր ձեռք մը փափուկ մատանց մին ոսկի օղակով մը զարդարեց։ Անոր կը թուէր թէ երբէք այնչափ ջերմ ձեռք բռնած չէր։ Սէր էր անոնց ձեռաց եւ սրտից ջերմութեան աղբիւրը, եւ քիչ օրերէ ետեւ ամուսնացան։ Նոյն սիրալիր ձեռքը մեղմով տարաւ դնա իւրնոր բնակարանը։ Ո՛հ, ի՜նչպէս զգացին անոր բացակայութիւնը—հայր, մայր, եղբայրներ եւ քոյրեր,— երբ այն ցանկալի ձեռքերը գացին յարդարել իւրեանց նոր բոյնը։ Եւ այնպէս գեղեցիկ զարդարեցին զայն, որ պանծալից դեռատի ամուսինը կը խորհէր թէ համայն աչխարհիս լայնատարած սահմանաց մէջ չկար աւելի սիրուն տեղ մը։

Անցաւ տարի մը եւս. այժմ մօր ձեռքեր եղան անոնք, եւ կարծես անոնց կենաց գործը այժմ սկսեց, եւ եղան աւելի ժիր, եթէ այդ կարելի էր։ Մինչեւ անգամ ժամանակ կը գտնէին փոքրիկ բնակարանէն դուրս գործ գործելու։ Կարօտեալց, հիւանդաց, եւ թշուառաց հաղար տեսակ միջոցներով օգնութիւն կը բերէին։ Բարեգործ ձեռքեր եղան։

Եւ ի փոխարէն արուեցան անոնց խաղաղութեան, երջանկութեան եւ բարեբաստութեան տարիներ։ Երկու անգամ հարկ եղաւ ընդարձակել տունը որ լեցուեցաւ Աստուծմէ ղրկուած սիրուն դէմքերով։

Ժամանակ մը եաքը անոնցմէ մին մեկնեցաւ անվերադարձ։ Ինչպէս այն համբերատար, գորովալից մայրական ձեռքերը գուրգուրացին նուաղեալ սիրելւոյն վրայ վերջին տխուր ժամուն։ Դողդողալով գոցեցին մթնցած աչքերը, եւ ժողովեցին քաղցր թարմ վարդեր կակուղ բարձին վրայ դնելու համար. մեղմով վերցուցին դադաղին կափարիչը որ վերջին անգամ արտասուաթոր աչքեր տեսնեն այն խաղաղ դէմքը, եւ անկեցին անթառամ տունկեր եւ ծաղիկներ նոր գերեզմանին վրայ։ Այնուհետեւ տան գործերը սկսան կատարուիլ սովորական կերպիւ, միայն թէ մէկ անձի հոգ եւ խնամ պակաս էր։ Ինչպէս փոխուած կը թուէր ամէն բան։

Մի առ մի միւսներն եւս թողուցին զնա.

պատանիք պայմն դանել իւրեանց գործ քա-
ղաք կոչուած Բաբելոնի մէջ, եւ աղջկունք
նոր կեանք սկսելոյն ուրիշ բնակարաններու
մէջ ատա եւ անդ։ Մօր ձեռքերը սիրով ըղ-
բաղեցան պատրաստել իւրաքանչիւրին պի-
տոյքը. միեւնոյն հաճոյք կու տար անոնց հիւ-
սել գուլպայ կամ կարել հարմնական ըղ-
գեստ։

Այն ատեն, երեսուն տարիներու եռանս-
դուն եւ սիրաբուղխ աշխատութենէ եռեւ
յոգնած ձեռքերը տակաւ լինչ հանգիստ դը-
տան։ Տղայոց եւ ոչ մին մնացած էր անոր
քով։ Այժմ միայն իւր ամուսինը ունէր ըս-
նամելու եւ անոր կարօտութիւններն ո՛րչափ
տակաւ էին բազդատմամբ աղայոց կարօ-
տութեանց։ Իւր գործուելիք ձեռքերը յա-
ճախ սիրոզաբար կը հանդչէին անոր պլուսն
վրայ։ Ո՛րչափ փոխուած էր այժմ. հրիտա-
տարդութեան խիտ սեւ մազերն ցանցառ եւ
սպիտակախառն եղած էին։ Նա սկսած էր
ծերանալ, բայց անտարակոյս աւելի սիրելի
էր այժմ քան երբէք։ Տղայքը այլ եւս կա-
րօտ չէին անոնց, եւ գործել, ինչպէս ի սկզբան, իւր ամուսինը իւրն էր միայն։

Բայց տան տարի եռքը նա առնուեցաւ
իրմէ։ Ո՛հ, ինչ գառն էր այդ բաժանման
վիշտը։ Անոր մահուան համբոյրը հանդչեցաւ
այն սիրեցեալ, արտասուօք թրջած ձեռաց
վրայ որ միշտ ծաղիկներ սիրած էին անոր
կենաց ճամբուն վրայ։ Նոյն ձեռքեր պատ-
րաստեցին նորա պատանքը, ղի չէր կամեր
որ օտար ձեռքեր կատարեն այդ վերջին ծա-
ռայութիւնը։ Նա խաղաղ հանդչեցաւ դիւ-
ղին վիճակրիկ գերեզմանատան մէջ, եւ մայրը
մնաց միայնակ հիւսուածոց բոյնին մէջ։ Այլ
եւս չկար գործ, եւ ոչ մէկ սիրեցեալ խնա-
մելու. իւր անձը միայն կը մնար։

Անոր արտասուալից թախանձանաց ան-
սալով, դուստրերէն մին գարձաւ, քերելով
իւր հետ հինգ փոքր անհայր տղաքներ։ Յայն-
ժամ մեծ մայրը գարձեալ սկսեց իւր կենաց
ընդհատեալ գործը։ Դեռ չատ գործ կար
կատարելու, եւ կարծես իւր բոլոր տղայքը
ետ եկած էին։ Գիտէր թէ ճիշդ ի՛նչ պէտք
էր ընել անոնց համար։ Անոնց մանկական
պիտոյքն եւ կարօտութիւններն իրեն հա-
մար նման էին բայց գրքի զոր կարգալով կը
հրճուէր։ Ո՛րչափ սիրելի էր իրեն այն փոք-
րիկ դաշտի տղան որ կը կրէր իւր մեծ հօր
անունը։

Բայց վերջապէս Թոռներն եւս իւր զաւա-
կոց նման Թղուցին տունը։ Մեծ մօր «ըր-
թաք բարեաւ»ը հանդչեցաւ անոնց վրայ իբ-
րեւ օրհնութիւն։ Չեն կարող երբէք մոռնալ
զայն։

Նա այժմ գրեթէ քսնսուն տարեկան է։
կը նստի լայն որորոց աթոռին մէջ ուր մեծ
հայրը մեռաւ երեսուն տարիներ առաջ։ Շուտ
պիտի երթայ դանել զնա վերը երկինքը։ Ա-
նոր գործը վերջացած է. միայն կը սպասէ։

Խնձղ յոգնած ձեռքեր։ Ծերութիւն եւ
հիւանդութիւն խորչոմեցուցած են զանոնք,
բայց տղեղ չեն. ո՛չ, ո՛չ։ Օր մը պիտի ծալ-
լուին, ցուրտ եւ սպիտակ, անոր խաղաղ կուրծ-
քին վրայ, եւ անոր պիտի արուի վերջապէս
յոգնածին խաղաղ հանգիստը։

ԹԷ Ի՛ՆՉՊԷՍ Ա.ԶԱՏՈՒԵՑԱՆ

Սուբլիմը լճին սպիտակ եղերաց մօտ կայ
հանք մը, մերձ լեռնէն իջնող առուակի մը,
որ սայրատուր ժայռերէ վար թափելով կ'ե-
ռայ եւ կ'եւիի մինչ հոսելով կ'անցնի լերան
կողին վրայ ձեղքուածի մը մէջէն։ Հանքին
գլխաւոր բերնին մէկ կողմը կը տարածուի
լայնարձակ լիճը, միւս կողմը մայր ծառոց
անտառ մը, հոծ եւ խիտ որպէս էր երբ վայ-
րենի Հնդիկք տէր էին անոր։ Այս անտա-
ռին մէջ բաւական տեղ ծառերը կտրուելով,
բացուած տեղւոյն վրայ կառուցուած են քը-
սանի չափ տուներ որոց մէջ կը բնակին
հանքագործք։

Օր մը, մի քանի տարի առաջ, յաղթանդամ
աչխոյժ հանքագործ մը, Րիչարտ անուն,
Թողուց իւր կինը եւ զաւակները իւրեանց
դեղեցկադարդ գիւղական տնակը եւ մեկնե-
ցաւ իջնել հանքը։ Իւր մեծ վերարկուին
գրպանը գրաւ մի քանի չերտ հաց, չիզ մը
պրանտի եւ կտոր մը միս, իբրեւ նախաղգուշ-
չութիւն արկածի դէմ որ կրնար պատահիլ
մինչ հանքին մէջ կը մնար։ Իւր ընկերաց
հետ իջաւ հանքին մուտքը եղող մեծ հորը
որոյ ծայրը կը հասնէր ի խորս երկրի։ Զե-
ռօք եւ ոտիւք մագլցի իջան առաջին սան-
դուղը, յետոյ երկրորդը յետոյ միւս եւս, եւ
դարձեալ միւս երկու եւս, մանկլով աւելի
եւ աւելի թանձր մթութեան մէջ եւ իջնե-
լով աւելի եւ աւելի վար ի ջերմ խաւարն
այն սահմանաց ուր ոչ երբէք մուտ կը դըտ-
նէ օրուան լոյսը. վար գարձեալ միւս եւս
սանդուղէ եւ գարձեալ միւս եւս, մինչեւ ի
վերջոյ կախեցին միաձոյլ ժայռին վրայ եւ
քիչ մը վերջը հասան ի ծայր այն մեծ վա-
պուղեաց միոյն որ հորին յատակէն կը տա-
րածուին չուրջանակի, սեաւ եւ մանուածոյ
նման սարդի որուննոյ։ Ողջոյն առաւօտը
դործեցին մինչեւ գրեթէ կէս օր եղաւ, եւ
Րիչարտ կը պատրաստուէր Թողուլ իւր գոր-
ծը ճաչելու համար։ Իւր մեռտղապատ գլխար-
կին վրայ հատատուած կանթեղին իւղը
գրեթէ հատած էր։ Նորա զօրաւոր բազուկ-
ներն իւրեանց ծանր աչխատութեամբ յոգ-
նած էին, եւ նա չէր ցաւեր որ օրուան կէսն
արդէն անցած էր։ Իւր քարահատով հար-
ուած մը եւս տուաւ խրելով գործիքին սուր
ծայրը հանքային երկաթի զանգուածին մէջ
եւ հանեց անկէ փոքր կտոր մը որ իւր կան-
դեղին լուսոյն ներքեւ կը փայլփլար եւ կը
չոգար նման մեծ սեւ ադամանդի։ Երբ ծռե-
ցաւ որ զայն վեր առնու, լսեց ձայն մը որ
աժդունեցուց նորա Թուխ դէմքը, սառեցուց
նորա արիւնը եւ դադարեցուց սրտին բա-
բախումն—ձայն մը զոր լսողը երբէք չմոռ-
նար—հանքայ կաղին պայթման ձայնը։ Խո-
րերէն եկնող որոտման ձայն էր որով երկիրը
դողաց իբր Թէ վախով։ Յետոյ մթութիւն
պատեց հանքին ներսը, եւ օդը եղաւ անա-
խորժ եւ յոյժ սեղմեալ, եւ ամէն լինչ վեր-
ջացաւ։ Րիչարտ փորձառու խմաստութեամբ
ձեռքը գրպանը խոթեց տեսնելու Թէ լուցկի
ունէր, յետոյ խոկոյն մարելով իւր կանթեղը,
երեսի վրայ պառկեցաւ եւ սպասեց։ Սակաւ
լինչ ետքը լսեց որ դործաւոր մը ձայն կու
տար, յետոյ ուրիշ մը, եւ յետոյ միւս եւս,
եւ չատ չանցած գոսաւ Թէ վեց հանքագործք
բանտարկեալ մնացած էին այն նեղ փապուս-
ղւոյն մէջ սոլամահ կամ հեղձամահ ըլլալու,
վասն ղի պայթումը ժայռի ահագին զան-
գուածով մը փապուղւոյն ելքը խցած եւ
ներսը Եգիպտական խաւարի մէջ Թողած
էր։

Յաւիտեան արտաքսեալ օրուան օրհնեալ
լուսէն, եւ ազատաչունչ օդէն անդ կը մնա-
յին գրեթէ ողջ Թաղուած իւրեանց դագա-
ղին մէջ, առանց ազատման միակ յոյս մը
ունենալու։ Րիչարտ անդգալաբար, կարծես
քնազդմամբ իմն, հանքէն եկած երկաթի կը-
տորը իւր ձեռքը բռնած մնաց, եւ երբ զգաց
Թէ իւր ձեռքն էր, արդէն այն տաքցած եւ
նորա սարսափի քրտինքով ծածկուած էր։
Զայն գրաւ իւր գրպանը, յետոյ հանեց որ
նետէ, եւ գարձեալ առնոյ խորհելու գրաւ
իւր գրպանը, իբրեւ մահապարտ որ կախա-
գանին քով կեցած յանդէաս կը համրէ իւր
մտանները։

Թէ ո՛րչափ ատեն մնացին հոն մունճ սար-
սափահար, չէին գիտեր։ Բարեբաղդաբար
փապուղին բարձր էր եւ յոյս կար որ օդը
ղոր կը չնչէին բաւական ատեն դիմանար.
բայց ի՞նչ օգուտ։ Այդու միայն անոնց տան-
ջանքը կ'երկարէր, եւ գայդ ըմբռնելով կը
հեծէին։ Երբ անօթեցան կերան իւրեանց
ճաչէն մաս մը, յետոյ դրգռութենէն յոգնած
քնացան, եւ այսպէս ժամեր եւ օրեր ան-
ցան, մինչեւ ի վերջոյ իւրեանց ուտելիքը
ղոր ամենայն խնամով կը գործածէին, հա-
սաւ, եւ անօթութեամբ նուաղած ընդ քարչ
գային իւրեանց գերեզմանին վարի ծայրը
եւ մնացին անդ մահու ակնկալութեամբ։

Բայց ի հեռուստ լսուեցաւ քարահատի մը
բաղխման տկար ձայնը, եւ հասկցան Թէ
հանքագործք դրսէն կը ջանային ազատել
զանոնք։ Ի սկզբան հազիւ կրնային հաւա-
տալ իւրեանց զգայարանաց, բայց քնաւ տե-
ղի չկար տարակուսանաց, ձայնը գամ քան
գամ աւելի յստակ կը լսուէր, եւ վերջա-
պէս գրեթէ կը լսէին իւրեանց ընկերաց խօ-
սելն, բայց չանկարծ ամէն ձայն գադարեցաւ։

«Ո՛հ, յիմարներ,» գոչեցին բանտարկեալ-
ները ոգեսպառ, «գմեզ պիտի լքանեն երբ
հազիւ մէկ ոտք հեռու են մեզմէ, իսկ մենք
կարող չենք իմացունել Թէ ողջ ենք։» Բան-
տարկեալ գործաւորներէն մին գողդոջելով
մօտեցաւ եւ. կից գարկաւ բաժանող պատին։
Յետոյ միաձայն աղաղակեցին եւ սպասեցին
որ պատասխան առնուն։ Խնձղ մարդիկ.
հնձելէ աւելի աղեցուքիւն չունէր իւրեանց
աղաղակը։ Գարձեալ գոչեցին, աղաղակեցին,
արտասուեցին եւ հեծեցին բայց այս ամէնը
նման արտաքին լսուելոյն չէին կարող Թա-
փանցել ժայռի անողոք չրջափակը։ Գարձ-
եալ լսուեցաւ քարահատներու սկար բազ-
խիւն եւ գարձեալ գադարեցաւ։ Յանկարծ
Րիչարտ յիշեց հանքային երկաթի կտորը որ
իւր գրպանը կը կենար, հանեց զայն, եւ իւր
սպառեալ ուժոյն ողջոյն զօրութեամբ նետեց
զայն պատին դէմ։ Իւրեանց չունչը բռնելով
ունկն դրին։ Վայրկեան մը լռութիւն եղաւ,
եւ ահա՛ քարահատներու ձայնը սկսեց արագ
եւ ուժգին լսուիլ։ Սրճաձեղոց նշանը լսուած
էր։ Միաձայն աղաղակով մահամերձ մարդիկ
կը ընդ քարչ մօտենալով, միմեանց պարտու-
ցին վրայ ինկան եւ ուրախութեամբ ար-
տասուեցին։ Վերջապէս փրկուած էին։ Կէս
ժամ ետքը քարահատք ծակեցին պատը, եւ
այն օր յետ միջաւուր մեռելք դարձան ի
կեանս եւ կորուսեալք բերուեցան իւրեանց
ընտանեաց։

ՓՈՐՁԱՆՔ Ի ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ

Ամերիկայի պարբերական հանդէսներէն
մին որ ամէն քիչ ժամանակ առաջ հասաւ
Փանհալա, (քաղաք ի Հնդկաստան,) կը պա-
րունակէր սրտառմլիկ պատմութիւն մը կը-
րիւներու որ տեղի ունեցաւ չատ մօտ այն-
պիսի տեղւոյ մը ուր չատ կը գտնուին կո-
կորդիլոսներ եւ սոսկալի օձեր։ Թէպէտ ա-
հաւոր է այսպիսի դիպուած մը, եւ սակայն
իրօք լոկ չնչին բան է բազդատելով այն վը-
տանգաց հետ որոց վարձառու են Սրեւա-
դարձներուն մէջտեղ գտնուող Հնդկաստա-
նու այս մասին բնակիչք, որք գրեթէ ամէն
օր նշաւակ են այդ սոսկալի դիպուածոց։

Հնդկաստանու մէկ գաւառին մէջ կ'ըսուի թէ տարին իբր 23,000 անձինք կը մեռնին թունաւոր սողնոց խայթուածէն կամ վայրենի գազանաց յարձակմանէն։ Ինկատ առնուով վտանգները որոց նշաւակ են մարդիկ հոս ի Փանհալա, զարմանալի է որ մեռնողներուն թիւը չէ չատ աւելի մեծ։ Ինձ եւ վագերը կը զարնուին տեղւոյն չրջակաները, եւ ժամանակ ժամանակ կը պտըտին բնակչաց բնակարանաց չուրջը գիչեր առեն եւ երբեմն կը չանան ներս մտնել։ Թունաւոր սողունք այնչափ չատ են եւ այնչափ դիւրաչ կրնան օգուտ քաղել ամէն պատեհութենէ մտնել առուները, որ ոչ ոք կրնայ թոյլ կենալ եւ չըլլալ արիւն վայրկեան մը իսկ առանց իւր կեանքը վտանգի նչաւակ ընելու։ Օրինակի աղագաւ, ոչ ոք կը համարձակի մրաչնել անկողին առանց յառաջնմէ նայելու թէ կայ սողուն մը, ինչպէս կը պատահի չաճախ, որ հանդիստ պառկած ըլլայ տաքուկ վերմակներուն մէջ։ Ոչ ոք կը համարձակի ցատկել ելլել անկողնէն գիչերը՝ առանց յառաջնմէ լուցկի մը վառելու, թէպէտ ըլլայ այնպէս անվեհեր որ ծիծաղի գիչերը ճրագ վառողու գաղափարին վրայ։ Մինչեւ իսկ լուացումը չէ միջոց զբօսանաց որ բոլորովին զերծ ըլլայ այս թունաւոր կենդանեաց միոյն կամ աւելիին վտանգէն։ Այսօր օձ մը կը գտնուի մարդու մը կօչկին մէջ, վաղիւ լուացուելու համար գործածուած սպունգին մէջ կը գըտնուի կարիճ մը։ Վաղուան յաջորդող օրը հարիւրտնեայ մը կը գտնուի ծաղկի թաղարին ներքեւը, եւ անոր յաջորդ օրը կը գտնուի վիսպասանութեան գրքուկին մէջ զոր կ'ընթեռնու ոք, կամ օձ մը՝ գարակին վրայ, կամ ծածկուած՝ մէկուն գոգնոցին կամ անձեռոցին մէջ սեղանոյ ժամանակ։

Շատ ժամանակ չըներ բարեկամ մը այդ ծովեզրի բնակիչներէն, պատմեց իւր մի փորձառութիւնը զոր ունեցաւ մինչ կ'այցելէր այն տեղեաց, եւ որ չէ անսովոր բան աչխարհիս այս մասին մէջ։ Երեկոյ մը, թողլով լամբարը իւր զգեստուց սենեակը, առանց ճրագու գնաց անոր կից սենեակը։ Անդրլով հում փաթաթէսի մանուար հոտը, որ չատ անգամ նչան է օձի մը ներկայութեան, կոչեց իւր կինը եւ ըսաւ որ բերէր գաւազան մը եւ լամբար մը։ Լաւ գիտնալով կինը թէ ինչու համար այրը կը կոչէր ղինք այս բաները բերել պատուիրելով, չկորսնցուց ժամանակ առնուլ ասեղով ղինեալ գաւազանը եւ ճրագը։ Սեման վրայ որմէ նոր մտած էր սենեակը, կը կենար ահագին գոպրա մը որ ախորժիւ կը վայելէր տեղւոյն զովութիւնը այն տապացեալ գաչաց օթոթագին օրէ մը եւքը։ Մարդը անցած էր ուղղակի այն ահագին գազանին վրայէն. եւ եթէ առած չըլլար անվրէպ հոտը որ կը յայտներ օձին հոն ըլլալը, չէր կրնար կենդանի մնալ եւ ընել այս պատմութիւնը։ Բարեբաղդ պարագայ մի է որ գոպրան հնար է դիւրաւ սպաննել գաւազանաւ կամ լախտիւ։

Կիրակի օր մը կէս օրէ ետեւ մինչ մարդ մը կը ճեմէր իւր պարտէզը խորասէս ընկղմեալ խորհրդոց մէջ, սարսափեցաւ տեսնելով որ մեծ օձ մը ցատկեց իւր ոտից մէջտեղէն եւ սահելով գնաց մտաւ մերձակայ փոքր չէնքերէն միոյն մէջ։ Մեծ գորտ մը կլլելու հետ էր եւ կը թուէր թէ սուակաց մարդուն չափ։ Մարդը օգնութիւն կոչելով սկսաւ օձին ետեւէն լլինալ։ Բաւական քաջութիւն պէտք էր մտնել այս փոքր տեղը, վասն զի չէին գիտեր թէ սողունը ի՛նչ ցեղի կը վերաբերէր։ Անդրլով նոր Սմիւրնեան կացին եւ պատրաստ գաւազան, հալածեցինք օձը քանի մը րոպէ, եւ այն միջոցին օձը վեր նետուեցաւ օդին մէջ քանի մը անգամ իւր երկայնութեան չափ բարձր, անյաջող չանքեր ընելով փախչելէ։ Յաջողեցանք կացնով զարնել զայն, եւ տեսնուեցաւ որ այն էր տասան կոչուած օձը, եօթն ոտք եօթն մատ երկայնութեամբ։ Այս տեսակ օձը չունի ժանիք եւ կը վերաբերի քուլպերի կարգին, «կըսպաննէ իւր ազուով,» ինչպէս կ'ըսեն ընիկք տեղւոյն։ Հաւկցուած է թէ կը վնասէ արջառոց, որոց ունգանց մէջ կը մտնէ իւր ագին եւ յետոյ ետ կը քաչէ զայն ըստ կամս չիմամբ։

Շատ օրեր չանցան եւ պատահեցաւ հետագայ դիպուածը։ Փոխորկալից երեկոյ մը լսուելով դրան ճռնչիւն, մեր ընկերոջ մին գնաց լիմման դոցել զայն։ Այս ժամանակ, ոչ թէ հոտէ, այլ ընազդմամբ իմն կեցաւ մեր բարեկամը իւր մէկ ոտքը վեր առած, եւ ուզեց ճրագ։ Երբ տարուեցաւ ճրագը, ահա տեսնուեցաւ որ հոն կար կանաչ եռանկիւնի գլխով իժ մը, պատրաստ՝ խածնել իւր փղոսկրի սպիտակութեամբ ժանեօք որ այդ առեն յոյժ երկայն կը թուէին։ Սողունին հարուած իջուցինք անմիջապէս, եւ գաւազանաւ կոխեցինք անոր վրայ մինչեւ որ ուրիչ գաւազան մի եւս ըերուէր։ Նոյն միջոցին մահացաւ թէպէ բայց եւ այնպէս գեղեցիկ գաղանը կը փաթթուէր գաւազանին որ կը կոխէր անոր վրայ, խածնելով եւ փառատելով իւր իսկ մարմինը։ Տարօրինակ իրողութիւնը զոր Տոք. Ուայր Միչէլ ծանոյց աչխարհի 1866ին, թէ թունաւոր «օձը չկրնար թունաւորել ղինք,» ոչինչ նուազ տարօրինակ է, վասն զի է ճըշմարիտ։

Երեկոյ մը ղրկեցինք ծառաներէն մին փընտրել կորսուած մկրատ մը, եւ չատ առաջացինք երբ նա ետ վազեց չունչը բռնուած, եւ ըսաւ, «ե՛կ Սահիպ։ Օ՛ձ մը, օ՛ձ մը։» Քննելով գտանք որ երբ ծառան կը փնտռէր անկեան մը մէջ կորսուած մկրատը, փոխանակ զայն տեսնելու, տեսաւ Ռաթրա (գիչեր) կոչուած օձի մը մարգարտանման պայծառ աչուըները որ կը նայէին անոր աչաց մէջ։ Գեղեցիկ օձ է սա. կռնակը սրճոյ գոյնի մօտ թուխ, մահեկաձեւ սպիտակ պիսակներով, եւ փորը՝ գեղեցիկ կարմիր։ Թերեւս անունը (գիչեր) չթոյլ յարմար, բայց ընիկք կ'ուանուանեն զայն այդպէս, վասն զի կ'ըսեն թէ գտնուեցաւ գիչերը. յորմէ անունը։ Յաջորդ օրը տան մանկիկը տեսնուեցաւ որ կը պլըբեր փայտի մը կտոր ետ եւ առաջ Ռաթրայի մը վրայ որ կը գտնուէր անոր ոտուըներուն չատ մօտը։ Ասոնք ունին ժանիք, եւ հարկաւ չեն անվնաս։ Գանի մը գիչեր ետքը ճիչդ այն ժամանակ որ ես կը մանչէի անկողնին, բան մը զգեցայ ինձ թէ չարժելու չէի ոտքս զոր վեր առած էի, եւ զգուչութեամբ առնուով ճրագ մը եւ նայելով ոտքիս ներքեւը, տեսայ հոն մեծ կարիճ մը, որ սպասնալէ ետքը գտնուեցաւ թէ էր հինգ մատնաչափ։

Գանի մը ամիս առաջ գտայ մեծցած կարիճ մը եւ զրի զայն գատարկ չիչի մը մէջ։ Մոռցանք զայն քանի մը օր։ Երբ յիչեցով զայն, գացինք նայիլ, ա՜ւաղ, ուր առաջ կը գտնուէր մի միայն կարիճ, ահա կային հոն քսան եւ ութ հատ։ Բայց անոր աճման այս արագութիւնը կը կասի գառն առելութեամբ իւր իսկ սեռէն եղող բոլոր ուրիչներու դէմ։ Կը թուի նաեւ թէ զուրկ են բնական սեռական սէրէ, ձագերը կըսպաննեն իրենց մայրերը։ Բիչ անգամ չպատահիր հարիւրտնեան որ տեսնուի հոն։ Սա է իբր մարդու մատին մեծութեամբ, կը բաղկանայ թուխ եւ սպիտակ յաջորդական օղակներէ, որոց բոլորին թիւը կը հասնի մինչեւ տասնեւութի կամ քսանի, եւ ամէնը կը կազմեն եօթն մատնաչափ երկայնութիւն։ Իւրաքանչիւր օղակ ունի զոյգ մը կարմիր ոտք, եւ անոր բոլորակ գլուխը եւ ըղկուկներն եւս են նոյն պայծառ գոյնով։ Պատուածն ընդհանրապէս մահացու է, եթէ անմիջապէս չդարմանուի։ Անտարակոյս Դ.Ա. Սաղմոսին խոստումնք կը կատարուին անոնց վրայ որ կը բնակին այս երկրին մէջ եւ ըրած են գՏէր իրենց բնակարան։

ԲՐՈՒՄՆ ՊՈՄՊԷԻ ՔԱՂԱՔԻՆ

«Ձըրնըլ օվ Դոմբրս» անուն լրագրին թղթակիցներէն մին կը գրէ այսպէս.

Անօրինակ թուի խօսել մեռեալ քաղաքի մը վրայ իբրեւ կենդանի քաղաքի։ Այսպէս է սակայն ճիչդ Պոմպէիի համար։ Կան Իտալիոյ մէջ չատ քաղաքներ որ ոչ այնպէս ուրագ կը ծաղկին, ինչպէս այս քաղաքը, իբր 1,800 տարի առաջ թաղուած ընդ մոխրով վէսուվ լերին։ Իբր տարի մը առաջ այս քաղաքը տեսնողը, եթէ գարձեալ տեսնէ այսօր, մեծապէս ընդարձակուած կը գտնէ զնա։ Իտալացիք անուանի բրող են։ Բահին կու տան թռչիլ, երբ կը հանդիպին Պոմպէիի գերեզմանի մը։ Տեսանք խումբ մը բրողներ որ կը գործէին։ Կառավարութենէ վերակացու մը կը հսկէր անոնց վրայ իբրեւ ուրուր։ Պարտէր զգուչութեամբ դիտել որ գործաւորք իրենց գրպանը չդնէին ծրար մի տատամնդ, գահեկանները եւ կամ արուեստական կամ օգտակար բաներ զորս կը գտնեն նոքա ի բրելն։ Մինչ մենք կեցած կը դիտէինք, այն միջոցին հանեցին նոքա կտոր մը երկաթ միայն որ ըստ բանի վերակացուին էր ծխնի, եւ մանր բեկոր մի կճեայ սեան։ Սրած արագ գործող բահը կը բերէին ի լոյս գեղեցիկ տուն մը։ Յատակներն էին մոսական նկարէ, պարզ բայց սիրուն նկարակերտ, գրեթէ այնպէս պայծառ գոյներով որպէս թէ երէկ պեռեղուած էին։ Որմունք էին զարդարուած թեթեւ ջրանկարչ պատկերներով որ կ'ընծայացուցանեն ժպտող երեսներ, եղջերուներ, Յանկուվիճն կոչուած առասպելեալ մանկան պատկերներ, թռչուններ, ձուկն եւ միրգ։ Կ'երեւի թէ տունը եղած էր Պոմպէիոյ մեծատան մը։ Գործաւորաց ջղային չարժումնք կը ցուցնէին անոնց անձկութիւնը։ Սմէն վայրկեան կը յուսային ընել մեծագին ինչ գիւտ։ Թերեւս կը սպասէին հանել դուրս մեծ երկաթեայ արկղ մի, լի ոսկւով եւ հին դահեկաններով, կամ զարդերով, կամ հանդիպել մարմարիոնէ կամ պղինձէ հրաչակերտ յօրինուածոց, կամ թերեւս ապչեալ մնային պատահելով յանկարծ մարդոյ գանկի կամ ոսկերաց։ Եթէ գտնուի այսպիսի մնացորդ, աչխատութիւնը կը դադրի, մինչեւ նամով քննուի դիակը։

Այսպիսի մարդկեղէն մնացորդներ քննելու առհմանեալ հմուտ անձին գործն է ստուգել թէ այս դիակն, առն կամ կնոջ, մոխրոյն մէջ տպաւորած է իւր կաղապարը։ Եթէ այնպէս է, մարդը կը պատրաստէ գաճի խառնուրդ մի, եւ կաղապարին վրայ բանալով ծակ՝ մեղմով կը թափէ այն հեղուկը, մինչ կը լեցուի կաղապարը։ Երբ հեղուկը կը կարծրանայ, ձեւացեալ մարմինը զգուչութեամբ կ'առնուի, եւ ահա խոչոր պատկեր մը որ կը ցուցնէ ըստ ուաձ արարած մի հասած ի տարինապ մահու խոնարհած դէպ ի գետին, երես ի վայր։

Այսպէս պատուհասեալ քաղաքին բնակիչք բռնուեցան ընդհանրապէս ապականիչ հրեշատակէն։ Դանդ, կամ սրունք, կամ բաղուկ, կամ ուրիշ որեւիցէ մասն ոսկերաց մարմնոյ, որ զարճած չէ յիւր սկզբնական տարբն ի հող՝ կը յարի իւր վրայ լցուած չաղախին, եւ կամ կրնայ միւս մասերուն կցուելով նորոգուիլ յամբողջ մարմին։ Զիարդ եւ իցէ արդիւնքն է զարհուրելի։ Ոչ նկար եւ ոչ դրօշուած այնպէս կը յուզէ սեմնողն, ինչպէս կը յուզին այս ինքնաձոյլ եւ ճչմարիտ անդրէն պատկերք որ կը տեսնուին մուսաբանին մէջ, եւ այս է առաջին եւ ի վեր քան զամենայն հետաքրքրական տեսիլը որ կ'ընծայուի այցելուաց։ Թէպէտ ոչ ոսկի, ոչ արծաթ, ոչ կըմախկ կատր եւ ոչ այլ ինչ կարեւոր որ կը հանուէր գեանէն՝ ունէր օգուտ ինձի համար յակամայ Թողուցի վտրուած տեղերը՝ երթալ տեսնելու համար Պոմպէիի ուրիշ մասերը ոտրոց արդէն ծանօթ է աչխարհ գրովք եւ պատկերօք։

Առաջնորդն ըսաւ ինձ թէ դեռ Պոմպէիի երրորդ մասն հաղիւ բրուած է։ Թէ արդարեւ այնպէս է, չեմ գիտեր։ Նա կը կարծէր եւս թէ քաղաքին լատադոյն մասն հանուած էր ի լոյս։ Կը Թուէր թէ կը բաղձար որ վերջանար գործը։ Եւ այս բնական էր, քանզի տաղտկալի էր նմա միեւնոյն բաներն ատկ ատկ ցուցնել այցելուաց։ Եթէ քաղաքն էր երիցս աւելի մեծ, իւր աշխատութիւնը եւս պիտի յերկարէր երիցս աւելի, եւ պարզեւ ընդունել այցելուներէն արդելեալ է։ Ինձ կը Թուի սակայն թէ այս խնայս պատուերը չէր արդելուր զայցելուս տալէ նմա քանի մը ֆրանք գաղտնապէս, եւ ոչ գնա՝ ընդունելէ։

Ճչմարիտ էր Թերեւս, ինչպէս կը պնդէր մեր առաջնորդը Թէ մեհեանք, հրապարակք, բաղանիք, Թատրոնք եւ ապարանք որ յարդ հանուած են գեանէն՝ աւելի են քան զորս կրնան հանուիլ այսուհետեւ։ Բայց իսպառ կան կառավարութիւնն չէ յայն կարծիս։ Առաջ դրամարներ կ'որոշուին ամէն տարի ի գլուխ հանելու այս գործը, որ է արդարեւ արդիւնաւոր։ Նոր մեհեան կամ ամիւիԹէատրոն չհանուի Թերեւս դուրս ամէն տարի, բայց միշտ կը գտնուին այնպիսի բաներ որ կու տան մեզ լոյս հին Հռոմէական սովորութեանց եւ կարդայ վրայ, որ իբր այն Թէ կը ցոլանան Պոմպէի քաղաքին ուերակներբն։ Պղնձէ կամ քարէ անդրիք, տան կահք, ձեռագիտական գործիք կը գտնուին միշտ եւ մեծ բազմութեամբ։ Այսպիսիք կան հազարներով Նաբոլիի մուսաբանին մէջ։ Մարդ կը տեսնէ զարդու եւ պիտոյից ծառայող այնչափ բաներ նման այնց զորս մեք ունիմք այսօր, որ կը ստիպուի կենալ եւ խորհիլ Թէ բաց ի չոգեշարժ մեքենաներէ, լուսանկարէ, եւ էլեկտրական հեռագրէ, արդիք ի՞նչ աւելի հնարած են քան գնախնիս։ Որովհետեւ Նաբոլիի Թանգարաններուն մէջ բաւական տեղ մնացած չէ այս գտնձերը պահելու, աւելին դիզուած կը պահուի նոյն իսկ Պոմպէիի գաւիԹներբ եւ տուներբ։ Կը կարծուի Թէ այժմու ընԹացիք հնութեանց այս բոլը չկրնար բրուիլ ամբողջ յիսուն տարուան մէջ։

ՓՇՐԱՆՔ

Ռուսիոյ սեռուԹիւնն ունի 884 պատժարաններ։ Անոնց մէջ անցեալ տարի Յունուար 1ին կը գտնուէին 94,515 յանցաւորք երկու սեռէն եւս, զորեթէ 8 առ հարիւր առաւել քան նախընԹաց տասներկու ամիսներու ցուցակաց պարունակութիւնը։ Այս անձերէն կը գտնուին հասարակ բանտերուն մէջ 68,000, եղեռնագործաց բանտերուն մէջ՝ 6,500, անկարգ երիտասարդաց ուղղուելուն յատկացեալ չինուածոց մէջ՝ 8,000, Լեհաստանի բանտերուն մէջ՝ 8,000։ Կանանց Թուոյն համեմատութիւնն էր նուազ քան 10 առ հարիւր ընդհանուր առմամբ, բայց ի Լեհաստան ուր կանայք բանտարկելոց 16 առ հարիւր են Թուով (հաւանականապէս մանաւանդ կնոջ լինելով քաղաքական յուղմանց)։ Իբր 750,000 ձերբակալութիւնք եղած են այս տարի։

— Երեւեմն Սկովտիոյ եկեղեցին դրամական տուգանք կը դնէր այնպիսի անդամոց վրայ որ յանցաւոր կը գտնուէին եկեղեցական այս կամ կանոնաց դէմ։ Երկրին հիւսիսային մէկ գիւղին մէջ եկեղեցւոյ անդամ մը յանցանք մը գործեց որով պարտաւոր գտնուեցաւ տուգանք կրել։ Ընդունեց Թէ յանցաւոր էր, բայց այնչինչ վճարած էր տուգանքը խնդրեց անդորրագիր մը։ Եկեղեցւոյն հովիւը երբ հարցուց Թէ ինչո՛ւ համար կ'ուզէր անդորրագիր, պատասխանեց մարդը, «Ցուցնելու համար դատաստանին օրը Թէ իմ մեղքս ներուած է։» Այս գիտցածէն եանքը այլ եւս չպրուեցաւ տուգանք այդ գիւղին մէջ։

— Գլխարկներ չինելու համար գործածուած վերջնադոյն նիւթն է փայտի միջուկը։ Կ'ըսուի Թէ անկէ չինուած գլխարկները կ'ըլլան բարակ գան որեւիցէ ուրիշ նիւթէ չինուածներբ որ կը գտնուին վաճառանոցաց մէջ. են անջրանցիկ եւ դիւրաթէք։

— Կ'ըսուի Թէ ի Սպանիա տարուէ տարի 3,000է մինչեւ 4,000 ձի կը սպանուի ցլամարտութեան մէջ։

— Լոնտոնի հին կամրջին ցիցերը որ 900 Թուականին խրեցան, տակաւին անփուտ կը կենան, վասն պի Թէմզ գետոյն ջուրը եւ կապոյտ սիլտը պահպանած են զայնս։

— Ըստ 1885ի վիճակագրութեան Պոմպիա եւ Հերսէք կը պարունակեն 492,710 Մահմետական (36 առ հարիւր), 571,250 Արեւելեան Քրիստոնեայ (42 առ հարիւր), 267,788 Կաթոլիկ (19 առ հարիւր), եւ 5,805 Հրեայ (իբր կէս առ հարիւր)։ Ցոյն Քրիստոնեայք դիւաւորապէս կը գտնուին հիւսիսային կողմերը, Մահմետականք՝ կեդրոնական մասին մէջ եւ Կաթոլիկք՝ հարաւային։

— Բարիզու մարդահամարի տեղեկագիրք հրատարակուեցան մօտերս։ Բնակչաց Թիւն է 2,254,306, որ կը ցուցնէ Թէ 14,378 հոգւոյ փոքր յաւելումն եղած է վերջին մարդահամարէն հետէ որ տեղի ունեցաւ ասկէ հինգ տարի առաջ, 1881ին։ Քսան Թաղապետութեանց տասնին մէջ բնակչաց Թիւը պակասած է։

— Սպանիա կրնայ պարծիլ իւր կենդանի չորս Թագուհիներուն եւ հինգ Թագաւորներուն համար։ Թագուհիք են դահաղուրկ Թագուհին Իզաբելլա Բ., խնամակալը՝ Մարիա Քրիստինա, Ալֆոնսոյ ԺԲ-ի այրին, Պէաթրիքս Տէսթէ, կին Յովհաննէս Գ.ի, որ «հրաժարեցաւ իշխանութենէն» ի նպաստ իւր որդւոյն Տոն Քարլոսի, եւ Մարկարիթա, կին Տոն Քարլոսի։ Իսկ Թագաւորք են Ալֆոնսոյ ԺԳ., Ֆրանսիս ա'Ասիսի, Իզաբելլայի այրը, Յովհաննէս Գ., Տոն Քարլոս, եւ վերջապէս՝ կէս մը մոռցուած գահընկէց եղող Թագաւորը Ամատէուս Ա.։

— Սերվիոյ նախկին նախարարին ԲրիՔիքսի որդին որ է Ռուսաց հեծեալ սպանեբն, մօտերս մենամարտութեան հրաւիրուեցաւ Քալիչցի Լեհ աղնուականէ մը իւր ծայրայեղ ռուսամոլ գաղափարաց համար։ Մեհամարտութեան ժամանակը, որ եղաւ սրով Բիսմիքքս այնպիսի առարկելի ընԹացք մը բռնեց որ ձեռ կերաւ իւր հակառակորդին երկրորդներէն, որք յետոյ հրաւիրեցին Քալիչցին գնուցարական իշխանութեանց ուշադրութիւնը անոր ընԹացից վրայ։ Բիսմիքքս արտաքսուեցաւ բանակէն, բայց Վարչապետ ընդհանուր կառավարչին, Զօր. Կուրպոյի, միջամտութեամբ ոչ միայն վերստին ընդունուեցաւ իւր նախկին կարգին մէջ, այլ անոր հակառակորդը, Մ. Բոպիերզիքի, ձերբակալուեցաւ եւ դրկուեցաւ Սիլեզիա։

— Ի Բրուսիա կը չարունակէ Ընկերվարական եւ օտարականաց արտաքսումը։ Մին դիպուածներէն որ առաւելադոյն ուշադրութիւն գրաւած են, է Հէր Անթոն ՇմիտԹինը, որ է Պրոմպերգի բնակիչներէն, եւ ատր հոդային ստացուածոց, եւ որոյ հայրը Ռուսիոյ հպատակ, արդէն իսկ յամին 1827 կալուածներ ստացած էր ի Բրուսիա։ ՇմիտԹ ինքնին քանի եւ հինգ տարիէ հետէ էր երեւելի անդամ հասարակութեան մէջ, եւ սակայն ըստ որում եղած չէ ձեւականապէս հպատակ Բրուսիոյ, անոր բոլոր ողոքք եւ բողոքք ընդդէմ արտաքսման վճռոյն, եղած են ապարդիւն։

* * *

— Գնդապետ Դաւիթ Գ. Սիքըլզ, յառաջադոյն ներկայացուցիչ Միացեալ Նահանգաց ի Սիամ, ընդունած է Պանքոքէ նամակ մը որ կ'ըսէ. «Նորին Վեհափառութիւն (Սիամի Թագաւորը) այնպէս հաճոյք զգացած է ձեր Թելադրութեամբ քանի մը տարի առաջ հաստատուած արական սեռին ընդհանուր դաստիարակութեան դրութեան արդիւնքէն, որ որոշած է հիմնել դպրոց մը այս քաղաքին մէջ առ ի դաստիարակութիւն բնական իգական սեռին, եւ հաւանական է Թէ կարող միսիոնարուհի մը դրուի իրրեւ վերատեսուչ այն հաստատութեան։

— Գերմանական ԹերԹերէն մին կ'ըսէ Թէ «ի վիէննա անցեալ տարի ոչ նուազ քան 363 Հրեայք դարձան ի Քրիստոնէութիւն,» եւ ուրիշ ԹերԹ մը կ'ըսէ Թէ «առաջին դարձէն հետէ եղած չէ դարձ Հրէութենէ ի Քրիստոնէութիւն այսպէս յաճախ որչափ այժմ։»

— Ռուս եպիսկոպոսք ի Սիպերիա, ունեցան ժողով մը իրքութեամբ քաղաքին մէջ խորհելու գօրաւոր միջոցներու վրայ հեթանոսաց դարձին համար։ Միաբան համախոհութեամբ ընդունեցին Թէ մեծագոյն պէտքն է աւելի Թուով եւ լաւագոյն միսիոնարներ, Թէ նոր դարձողներու վրայ պէտք է նայիլ աւելի խնամով եւ հոգածութեամբ, եւ Թէ Բասքոնիքաց (ազգանդ մը Քրիստոնէից) ամմանը դէմ մաքառելու է խստիւ։ Նաեւ միաբանեցան սա կէտին վրայ Թէ ժողովրդեան մէջ առաքելութեան գործոյն ոչ ինչ այնքան արդելք կ'ըլլայ որքան Ռուս պաշտօնակալք, որք կը կաշառուին հեթանոս քուրմերէն, եւ կը յապիշչակեն սասկնները զորս կառավարութիւնը կը յատկացունէ ի նպաստ Քրիստոնէութեան նոր դարձողաց։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Պատ. Յ. Մ. Հայկունի կը խնդրէ մեզմէ հրատարակել հետեւեալ նամակը, զոր որում կը համարի Թէ հրատարակելով Պատ. Թաշճեանի նամակներն այս Նիւթին վրայ սխալ ներկայացուցած ենք Մկրտականաց վանատեբն զոհանս։

ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՔ Ի ՎԵՐԱՅ ԿԱՐԾԵՑԵԱԼ ՀԵՐՔՄԱՆ ՊԱՏ. Յ. ԹԱՇՃԵԱՆԻ

Ա-եռաբեր իւր 26, 27, եւ 28 Թիւերով հը-

բառարակեց Պատ. Յ. Թոչճեանի մի դրու-
թիւն իբր հերքումն մեր երկրորդ դործոյն։

Պատ. Թաչճեան հինդ կէտեր կը յիշէ հեր-
քելու նպատակաւ, սակայն նոցա առաջինն
եւ երկրորդը չեն վերաբերիր մեր դործոյն,
դի կը ներկայացնեն ինչ որ մենք չենք ըսած։

Ա. «Նախ քանց հաստատել թէ նոր տըն-
տեսութիւնը հինը չէ։» Մենք ըսած չենք
երբէք թէ «նոր անտեսութիւնը հինը չէ,»
վասն դի կը հաւատամք թէ «Հին եւ նոր տըն-
տեսութիւն» բառերն դործածուած են ըն-
դարձակ նշանակութիւններով, եւ թէ նկա-
տելով դանոնք իւրաքանչիւր այս ինչ մասնաւոր
նշանակութեամբք կրնայ ըսուիլ թէ անոնք
նոյն են։ Եթէ «Հին անտեսութիւն» ըսելով
կը հասկնաք Հին Կտակարանի ընդհանուր
հոդիւոր իմաստը եւ նպատակը, հին անտե-
սութեան տակ դանուող սրբոյ հոդիւոր մաս-
մինը, անտեսանելի եկեղեցին, հին անտե-
սութեան սրբոյ հաւատքը եւ նոցա վերկուե-
լու եղանակը, մեք եւս կ'ընդունիմք թէ այս
իմաստով հին անտեսութիւնը նորոյն հետ
նոյն է, եւ այսու ազատաւ չըսինք մեր դոր-
ծոյն մէջ թէ «Նոր անտեսութիւնը հինը չէ։»
Սակայն եթէ «Հին անտեսութիւն» բառերով
իմացունել կ'ուղէք Հրեայական տեսանելի եկե-
ղեցին, Հրեայ ազգն ու ժողովուրդը, իւր ար-
տաքին կազմակերպութեամբ, իւր ազգային,
քաղաքական եւ կրօնական օրինաց ու ծի-
սից, որոց կը վերաբերեր Թլփատութիւնը,
այդ մասին չենք համաձայնիր, եւ այսու
պատճառաւ ըսած ենք մեր դործոյն մէջ թէ,
«Բրիստոնէական պետանելի եկեղեցին չէ և չկրէ
լինել նոյն ընդ Հրեական տեսանելի եկեղեցւոյ։»
Նկատէ՛ թէ մենք չենք դործածեր այս նա-
խադասութեան մէջ «Հին եւ նոր անտեսու-
թիւն» բառերը այլ Հրեական եւ Բրիստո-
նէական տեսանելի եկեղեցիք։» Եթէ ձեր
յիշած առաջին կէտով կ'ուղէք հերքել մեր
նոտր դրով ներկայացուցած նախադասու-
թիւնը, ի՛ր չէք յառաջ բերեր զայն մեր խոս-
քերով եւ հերքել նորա ներկայացուցած խոր-
հուրդը, եւ կը հնարէք նոր նախադասութիւն
մը որ չներկայացներ մեր խորհուրդը եւ զոր
դիւրին է ձեղի հերքել։ Եթէ կը հաւկնաք
ձեր սա խօսքերը թէ, «Ո՛վ չը դիտեր թէ
Բրիստոնէութիւնը Հրէութիւն չէ,» եւ «մենք
չենք ըսեր թէ նոր անտեսութիւնն իսկ եւ
իսկ հինն է,» արդարեւ կը թուի թէ համա-
դաղափար էք մեզի, եւ ըսել կ'ուղէք թէ
«Բրիստոնէական տեսանելի եկեղեցին չէ նոյն
ընդ Հրեական տեսանելի եկեղեցւոյն հետ։»
Սակայն այն վայրկենին որ կ'ընդունիք այս
նախադասութիւն, «Մեռաս բարեաւ» մաղթե-
լու էք մանկամիտութեան այն կարծեցեալ
փաստին որ կը յենու արդեամբ Հրեական եւ
Բրիստոնէական տեսանելի եկեղեցեաց նոյ-
նութեան վրայ, վասն դի, ինչպէս ցուցու-
ցած ենք մեր դործոյն 6 եւ 7. երեսներուն
վրայ, Թլփատութիւն եւ մկրտութիւն վե-
րաբերելով տեսանելի եկեղեցեաց, ասդանդ-
նութեան հակառակ եղող ոեւիցէ փաստ կը
հակառակի նաեւս մկրտութեան Թլփատու-
թեան տեղը բռնելուն դաղափարին։

Դալով այն փաստին զոր յառաջ կը բերէք
ձեր մարմնոյն փոխիսման եւ Հռովմ. ԺԱ.
16–24ի ձիթենւոյ օրինակներէն, անիկա ոչ
միայն չհերքեր մեր ըսածն նկատմամբ Հրէա-
կան եւ Բրիստոնէական տեսանելի եկեղե-
ցեաց նոյն չըլլալուն, այլ հաստատութիւն
կու տայ անոր։ Երբ կը յիշէք թէ մենք չենք
մերժեր այս ձեռնարկութեան մէջ Հրէական
եւ Բրիստոնէական անպետանելի եկեղեցեաց
նոյնութիւնը։ Երբ կը պնդէք թէ ձեր մար-
մինն հինդ անդամ փոխուած ըլլալով հան-
դերձ տակաւին դաւք «նոյնն» է, հարկաւ
իմացունել կ'ուղէք ձեր հոդեղէն էութեան,
անպետանելի մասին, նոյնութիւնը, վասն դի
դաւք ինքնիդ եւս կը խոստովանիք թէ ձեր
ներկայ մարմինը, ձեր պետանելի մասը, չէ նոյն
ընդ ձեր առաջին մարմնոյն, ոչ հաւակաւ, ոչ
ծանրութեամբ եւ ոչ նմանութեամբ։ Նոյն-
պէս ալ տեսանելի եկեղեցին, անտեսանելի
եկեղեցւոյն մարմինը, փոխուած է, եւ ներ-
կայ մարմինը, Բրիստոնէական տեսանելի եւ
կեղեցին, չէ նոյն ընդ առաջին մարմնոյն,
Հրեական տեսանելի եկեղեցւոյն, եւ անոր
համար ըսած ենք մեր դործոյն մէջ թէ, «Բը-
րիստոնէական տեսանելի եկեղեցին չէ եւ
կարէ լինել նոյն ընդ Հրեական տեսանելի
եկեղեցւոյ։» սակայն անպետանելի եկեղեցին,
եկեղեցւոյն հոդեղէն դոյութիւնն, չլինելով
փոխուած, կրնայ ըսուիլ թէ, անպետանելի եւ
կեղեցին նոյն է երկու անտեսութեանց մէջ
եւս։ Ջիթենւոյ ոտերէն ոմանք խլուեցան
եւ վայրենի ոտեր պատուաստուեցան անոր
վրայ, եւ հետեւաբար ձիթենւոյն ներկայ
պատուաստեալ մարմինը, տեսանելի մասը,
չէ նոյն ընդ առաջին ոչ պատուաստեալ մարմ-
նոյն, ինչպէս չեն նոյն Հրեական եւ Բրիս-
տոնէական տեսանելի եկեղեցիք, սակայն
կրնայ ըսուիլ թէ ձիթենւոյն կեանքը, անտես
սանելի մասը, որ պարարտութիւնն կու տայ
պատուաստեալ ոտներուն նոյն է, ինչպէս է
անտեսանելի եկեղեցին։

Այն բաղդատութիւնը զոր կ'ընէք մկրտու-
թեան եւ Թլփատութեան նկատմամբ, չհա-
մաձայնիր այն իրողութեանց զորս յայտնած
է Սուրբ Գիրքը որոչ կերպիւ։ Թէ Թլփա-
տութիւնն եւ թէ մկրտութիւնը, «երկուքն
ալ հաւատք կը պահանջեն» խօսքով եթէ ի-
մացունել կ'ուղէք թէ հաւատքը պայման է
այս երկուքին համար եւս, եւ թէ Թլփատե-
լի եւ թէ մկրտելի անձն նախ քան կատա-
րումն այս արքազան արարողութեանց պար-
տի ունենալ կենդանի եւ ճշմարիտ հաւատք,
ուղիղ է ձեր ըսածն մկրտութեան համար,
դի մկրտութեան հրամանը, եւ Նոր կտա-
կարանի մէջ յիշուած բոլոր մկրտելոց օրի-
նակները կը հաստատեն զայս։ Սակայն ճըշ-
մարիտ չկրնար ըլլալ ձեր ըսածն Թլփատե-
լոց մեծագոյն մասին համար։ Ստոյդ է թէ
Աբրահամ հաւատաց նախ քան դԹլփատու-
թիւն իւր, սակայն կրնաք ըսել թէ Իսա-
հակ, Յակոբ եւ հազարաւոր ուրիշներ մին-
կունք որ Թլփատուեցան ըստ օրինի, ունէին
կենդանի եւ ճշմարիտ հաւատք նախ քան
դԹլփատութիւն իւրեանց։ Այն Աստուածա-
յին օրէնքը որ կը հաստատէ դԹլփատութիւն,
Թլփատելի անձէն չպահանջեր հաւատք իբրեւ
պայման (Ծն. ԺԷ.)։

Ուղիղ չթուիր մեզ նաեւ ձեր այն խոս-
քը թէ «երկուքն ալ (Թլփատութիւնը եւ
մկրտութիւնը) աշակերտել են։» Մկրտու-
թեան հրամանը կը պահանջէ որ մկըր-
տելի անձն յինի նախ աշակերտեալ, սակայն
ոչ մի ուրէք օրհայ մանուկ, բառին սովորա-
կան նշանակութեամբ, կրնայ աշակերտուիլ,
թէեւ օրէնքը կը պահանջէ որ նա Թլփատ-
ուի։ Թէ սխալ կը հաւկնաք այն կոչումը զոր
կ'ընէք մեր դործոյն 9րդ. երեսէն, յայտնի է
ոչ միայն զայն հերքելու համար յառաջ բե-
րած վիճաբանութիւններէդ, այլ անոր մէջ յիշուած
նոտր դրով «բոլորն» բոլոր դրով ներկայացնել-
նէդ եւս։ Մենք յատկապէս չենչոր էինք այդ
բանն ցուցնելու համար Հրէական տեսանելի
եկեղեցւոյն առանձնաշնորհութեանց ամբողջ, ա-
ռանց մի բացառութեան։ Մեր այս խոսքին
չէր հետեւեր թէ Աբրահամու մարմնաւոր
սերնդէն չեղողները կը զրկուէին Թլփա-
տութենէ, պատճառ եւ Հրէական տեսանելի
եկեղեցւոյն առանձնաշնորհութեանց չառե-
րէն, եթէ խնդրէին մասնակցիլ անոնց ըստ
տրամադրութեան օրինաց։ Մենք կը հաս-
տատեմք թէ օտար ազդերէ նորահաւատացեալ
կու գային Հրէական տեսանելի եկեղեցին,
կը Թլփատուէին եւ կը վայելէին պատճառ եւ
այլ առանձնաշնորհութեանց չարք, եւ սա-
կայն ոչ քարքը։ Թէեւ Աբրահամու մարմնա-
ւոր սերնդէն չեղող օտարականը, գերին
եւ ապառաւորը կրնային Թլփատուիլ եւ պա-
տեհքէն ուտել (Ծննդ. ԺԷ. 12, 13։ Ել. ԺԲ.
44, 48), սակայն չէին կրնար վայելել մե-
ռածն ուտելու կամ չուտելու նկատմամբ
արուած մաքրութեան օրինաց իրաւունքը
(Բ Օր. ԺԴ. 21), տոկոսի օրինաց իրաւունքը
(Բ Օր. ԻԳ. 20), գերի պահելու եւ Քանանը
ժառանգելու օրինաց իրաւունքը (Ղեւտ. ԻԵ.
39–46)։ Անտաւսիկ այս բացառութիւններն
էին որ դործածել տալին մեզ «բոլոր» բառը։
Եթէ ձեր յիշած Ղեւտացւոց գիրքը ղդուշու-
թեամբ կարդաք պիտի տեսնէք թէ «նորա-
հնար ճչմարտութիւն մը եւ ինքնաստեղծ
խարտութիւն մը» չեն ներկայացներ մեր ը-
ստածներն նկատմամբ Հրէական տեսանելի եւ
կեղեցւոյն անդամ արձակելուն։ Ղեւտացւոց
գրքին ո՛ր մասին մէջ կը գտնէք թէ Հրէա-
կան եկեղեցին արտաքսելու էր իւր հոդեւո-
րապէս մեռեալ անդամը, երբ նորա այն վի-
ճակը կը յայտնուէր ոչ թէ այն ոճիրներով
որ Հրէական օրէնքն մահով կը պատժէր, այլ
այնպիսի մեղքերով զորս կը ճանչնայ Բրիս-
տոնէական եկեղեցին իբրեւ նչան հոդեւոր
մահու, ինչպէս չարուընակական ամբիծութ-
թիւն, անհաւատարմութիւն եւ խարդախու-
թիւն, եւլն, եւ թէ այս արտաքսեալն այլ
եւս համարուելու չէր Հրեայ։ Տոգ. Կիւլ,
երեւելի Մկրտական Աստուածաբանին, այն
խօսքերն զորս յառաջ կը բերէք ցուցնելու
համար թէ մանկունք պատեքին մասնակցե-
լու համար այն ինչ հասակին հասնելու էին,
ըստ Հրէական աւանդութեանց, մենք մինչդոյ
ունեցած չենք կարդալու զանոնք բուն հե-
ղինակին գրութեանց մէջ, սակայն կը տեսնեմք
թէ ձեր կոչումն չհամաձայնիր Տոգ. Վասն
կոչման, թէեւ երկուքդ ալ կը ներկայացնէք
զանոնք իբրեւ Տոգ. Կիւլի խօսքերը։ Սակայն
եթէ երբէք Տոգ. Կիւլ ըսած է այդ խօսքերն,
անոնք բան մը չեն ապացուցաներ ներկայ
խնդրոյն նկատմամբ։ Տոգ. Կիւլ չըսեր «ըստ
Հին Կտակարանի» այլ «ըստ Հրէից աստ-
ուածային օրինաց, անձինք պարտական չէին
կատարել օրինաց պահանջումներն,» եւլն,
բայց մեր Տէրն ինչ կ'ըսէ. Հրէից աստուած-
եան օրինաց նկատմամբ. «Ի զուր կը պաչտեն
զիս, մարդոյ պատուիրած բաներն իբրեւ
վարդապետութիւն սորվեցնելով։ Վասն զի
Աստուծոյ պատուիրանը թողլով, մարդոյ ա-
ւանդութիւնը կը բռնէք...։ Եւ ըսաւ անոնց.
«Աղեկ կ'անարգէք Աստուծոյ պատուիրանը,
որ ձեր աւանդութիւնը պահէք» Մարկ. Է.
7–9։ (Շարունակելի)

ԱԶԳ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԴՊՐՈՑԻ ԴԱՍԵՐ

Թէ՛ Հայերէն եւ թէ՛ Հայերէն դրով Թուր-
քերէն Կիրակնօրեայ դպրոցի դասադիրքերը
պիտի հրատարակուին ի մօտոյ։ Կը խնդրուի
որ դպրոցք կամ եկեղեցիք որ կ'ուղեն ատա-
նալ սոյն դասադիրքերն յառաջիկայ տարուան
համար, հաճին ըստ կարելւոյն չուտ դրկել
իւրեանց հրամանները ի Պայպըլ Հաուզ,
Կ. պոլիս, որպէս զի դիրքերը ժամանակին
հասնին։

Լաթակազմներն կը վաճառուին հատը 2
դահեկան, Թղթակազմները՝ 60 փարա։

Սոյն դասադիրք, նախորդ տարւոյ դասա-
դրոյն նման, կը պարունակէն նաեւ Սուրբ
Գրքէն քաղեալ ընթերցուածներ դասի ժա-
մանակ փոփոխակի ընթերցման համար։ Սոյն
ընթերցուածք զատ եւս կնքմուած են տես-
դակի ձեւով եւ կը վաճառուին հատը 10
փարա։

ՀԱՆԴԷՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Սեպտ. 6, ըստ Յուն., և Սեպտ. 18, ըստ Լատ., 1886

ՊՈՒԼՂԱՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Ըստ որում Պուլղարական խնդիրը որեւիցէ նոր եւ կարեւոր երեւոյթ առացած չէ թերթերը կը զբաղին ի քնին առնելով անցեալ դէպքերը։ Թայմզ կը հաւարի թէ Ալեքսանդր Իչխան այն հպատակութեան նամակով զոր ուղղեց առ Ջարն, դատապարտեց քուն խնկ իւր նախկին ընթացքը։ Ցաչս Ռուսիոյ նորա յանցանքն այս էր որ կ'օգներ յառաջ բերել Պուլղարաց մէջ անկախ ոյր, փոխանակ կատարելու գործն որոյ վասն զրուած էր դահոն վրայ, այն է՝ աճեցունել Ռուսիոյ ազդեցութիւնը եւ ընել զՊուլղարիա խնկապէս Ռուսական գաւառ։ Բուսճուգէն ուղղեալ հեռագրոյն մէջ նա քանիցս կը յայտնէ թէ կը ճանաչէ Ջարին գերիշխանութիւնը ի Պուլղարիա։ Ընդէ՞ր ղրկեց այդ հեռագիրը։ Անոր բարեկամներէն ոմանք կ'ըսեն թէ երբ նա Բուսճուգ եկաւ եւ տեսաւ հոն Ռուսական հիւպատոսները, խաբուեցաւ կարծելով թէ անոնց ներկայութիւնը հաչտութեան նշան էր, եւ յոյս ունեցաւ թէ Ջարը պատրաստ էր հաչտուելու։ Այլք կ'ըսեն թէ նա ինկաւ ի ծուղակ զոր պատրաստած էր Պիզմարդ Իչխան այլոց միջոցաւ յորդորելով զնա որ այնպիսի խոնարհական հեռագիր ուղղէ Ջարին։ Բայց ընդհ՚ր. չըսենք թէ Իչխանը վերջապէս համոզուելով թէ անկարելի էր հաւցունել զՊուլղարիա այն անկախ վիճակին զոր ի ձեռս բերել իրեն նպատակ ըրած էր, հաւանեցաւ առաջնորդել զնա միակ ճամբով որ բաց կը մնար, այն է՝ կախում ունենալ Ռուսիայէ։

Իւր հրաժարման պատճառներն Իչխանը անկեղծօրէն բացատրեց իւր պետաւոր խորհրդականաց։ Ջարին անողոքելի թշնամութենէն զատ նկատելի էր նաեւ միւս երկու պետութեանց ղիրքը։ Այն երեկոյթէն զոր Իչխանը տեսաւ, Գերմանիոյ որպէս եւ Ռուսիոյ ներկայացուցիչը բացակայ էր, եւ Աւստրիոյ ներկայացուցիչը քաղաքացւոյ զգեստով, այն է՝ անպաշտօն կերպիւ եկած էր։ Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ ներկայացուցիչը Իչխանին դիմելով բողոքեցին դաւաճանոյ դիպատման խորհուրդին դէմ։ Նաեւ Իչխանը տեսաւ թէ յայտնապէս նուազած էր այն եռանդն որով ժողովուրդը եւ բանակը ընդունեցին զնա։ Ուստի անկարելի էր նմա կառավարել բժժանելով ժողովուրդ մը, չուենալով հանդերձ որեւիցէ արտաքին օժանդակութիւն։

Հակառակ անցեալ չարքաշան գրուցին Իչխանը ձեւապէս հրաժարած է գահէն։ Հրաժարելէ առաջ Իչխանը հրաման ըրաւ որ լուծուին այն երկու գունդեր որ դաւաճանութեան մասնակցեցան, եւ անոնց դրօշներն այրուին։ Սոֆիայի զինուորական դրպրոցի ուսանողք եւս ցրուած են այլ եւ այլ գունդերու մէջ։ Իւր հրաժարական յայտարարութեան մէջ Իչխանը կ'ըսէ, «Ապահովութիւն ընդունած եմ Ռուսիոյ Կայսեր կառավարութենէն թէ մեր երկրին անկախութիւնը, ազատութիւնը եւ իրաւունքն անվթար պիտի մնան, եւ թէ ոչ ոք պիտի միջամտէ անոր ներքին գործերուն։

Սոֆիայի Ռուսական գործակատարը զայս կարդալէ ետեւ հարկ համարած է միւս պրոպագանդայի ներկայացուցչաց առջեւ ընել այս դիտողութիւնը թէ «այնպիսի պատճառօք զորս լաւ գիտէ նա ինքն, Ռուսական կառավարութիւնը անկարող էր ուղղակի Սղեքսանդր Իչխանի հետ որեւիցէ պայմանի մտնել նորա հրաժարման նկատմամբ։» Ռուսիա կարող չէր եւ կենալ վայելելէ հաճութիւնն այս վերջին ապտակը տալու այն մարդուն զոր ինքն կը վտնտէր պաչտօնէ։

Իչխանին հրաժարումն հաւանականապէս վերջնական է։ Նորա պաչտօնակալներէն ոմանք կը բաղձային բռնութեամբ արդիլել նորա մեկնումն, նա ինքն հրամայեց ձերբակալել զանոնք, եւ ազատ թողուլ երբ ինք հեռներ Պուլղարական հողէն։ Ի նպաստ նորա ցոյցեր եղած են ի Փիլիպպէ եւ այլուր, յորոց ոմանց մէջ Ռուսիոյ դէմ թշնամական ազազակներ լսուած են։ Անհաւանական չէ սակայն որ մեծ Սղդային ժողովն երբ դուռարի ընտրէ դարձեալ զՍղեքսանդր իբրեւ Իչխան։ Կ'ըսուի թէ երբ Սոֆիայէն մեկնեցան առաջ պաչտօնակալներէն ոմանք հարցուցած են Իչխանին թէ, եթէ յիշեալ ժողովը վերընտրէ զնա պիտի յօժարի՞ դառնալ ի գահ, պատասխանած է «Այո՛։»

Սակայն քիչ պատճառ կայ յուսալու թէ Ռուսիոյ կամ նորա ընկեր պետութեանց ընթացքը պիտի փոխուի կամ թէ Իչխանին հրաժարման չարժառիթներէն որեւիցէ մին պիտի կորսնանէ իւր զօրութիւնը։ Կ'ըսուի թէ վերջին դիպաց դրգռմանց պատճառաւ նորա առողջութիւնը վնասուած է։ Դալով նորա դրամական վիճակին, ունի հանդիսաւ կեանք վարելու բաւական ստացուածք։ Նորա հօրաքոյրը, այժմու Ջարին մայրը, իւր կտակին մէջ թողուց նմա երկու միլիոն րուբլի, եւ կ'ըսուի թէ նա ցարդ այս դուռմարին միայն չահը գործածած է։ Սոֆիայի եւ վարչապ պալատներն նորա անձնական ստացուածքը կը հաւասարին, զոր Պուլղարիա կ'ակնկալուի թէ պիտի գնէ։ Իսկ ուրիշ լուր մը կ'ըսէ թէ Իչխանը 4,500,000 ֆրանքի պարտք ունենալով, անոր մէկ մասին փոխարէն տուած է յիշեալ պալատներն հանդերձ բոլոր ստացուածովք զորս ունի ի Պուլղարիա։

Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ անկախ թերթեր կը չարունակեն դժգոհութիւն յայտնել իրաց ընթացքին վրայ։ Մին կ'ըսէ, «Ի ձեռն Մ. Կիէրսի Սղեքսանդր Դ. բարձրացած է այնպիսի գրիչ, որ երբէք տեսնուած չէ ի Ռուսիա Օլմուցի բարեստիկ օրերէն ի վեր։ . . . Մեր դիւանադէտք խոամաճիկ (ֆոֆը) ըրած են զինքեանս ի փառս Մ. Կիէրսի։» Ուրիշ մէկը կ'ըսէ. «Պերլինի Աւազաժողովն 1878 ամին դեռ այժմ կը փակուի, եւ կը վերջանայ յաղթանակաւ Կոչաքոֆի այն աչխարհավարութեան որ յայնժամ թուեցաւ թէ ի դերեւ եկած էր. վասն զի Պուլղարիա այժմ գործնականապէս Ջարին պետութեան մի դաւառ է, եւ Ռուսիա կը տիրէ ի Սոֆիա փոխանակ Սղեքսանդր Իչխանի։» Բայց այս չափազանցութիւն է։ Պիզմարդ Իչխան եւ Գալնոքի կոմսը չեն հաւանած Սղեքսանդր Իչխանի հրաժարեցուցման առանց ընդունելու փոխարէն մը։ Ի Պերլին հաստատութիւն կը գրանէ այս դաղափար թէ Պիզմարդ Իչխան լքած չէ Պերլինի դաչնագիրը։ Կը կարծուի թէ նա թող տուած է որ Սղեքսանդր Իչխան հրաժարեցուցուի որպէս զի յագենայ Ջարին անձնական հակակրութիւնը, բայց միայն այս պայմանաւ որ Ռուսիա չանյոյս այն սահմաններն որ հաստատուեցան Պերլինի Աւազաժողովոյն կողմանէ։ Եւ ապահովութիւնը զոր Ջարը տուաւ Պուլղարաց թէ պիտի չդրաւէ անոնց երկիրը, եւ պիտի չմիջամտէ անոնց անկախութեան, կը հաստատի այս տեսութեան հետ։

Բ. Դուռը նոր ծանուցագիր մը ուղղած է սէրպութեանց թախանձելով որ միջոցներ դրծածեն արգիլել օտար միջամտութիւն մը ի Պուլղարիա։ Կ'ակնկալուի թէ Ջարին կողմանէ յատուկ պատուիրակ մը ընդ հուպ պիտի հասնի ի Սոֆիա, բայց սա պիտի չվանայ յայտնապէս միջամտել գաւառին կառավարական գործոց։ Տարակոյս չկայ թէ նորա ջանքը պիտի ըլլայ պատրաստել ժողովուրդը որ հաւանին դաւառին Իչխան կարգել Ջարին ընտրելին։

Սոպրանիէն (Պուլղարաց Ազգային ժողովը) բացուեցաւ Երկուշաբթի խնամպետութեան ուղերձիւ զոր կարդաց Մ. Սթամպուլոֆ։ Ուղերձը կը ծանուցանէ Սղեքսանդր Իչխանի հրաժարումն, եւ կը յայտնէ յոյս թէ ամենեքեան պիտի միանան պահպանել դաւառին անդորրութիւնը, եւ կ'ըսէ թէ կառավարութիւնը ըստ կարելւոյն չուտ ի նիստ պիտի հրաւիրէ Ազգային ժողովը վասն ընտրութեան նոր Իչխանին։ Սոպրանիէի առաջնին երկու նիստերն բացուեցան «Կեցցէ Իչխան մեր Սղեքսանդր» ազազակով։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գետնաչարժի ցնցումներ չարունակուած են ի Զարլզթըն Միացեալ Նահանգաց եւ չրջականերն մի քանի օրեր այն սոսկալի արկածէն ետեւ զոր յիչեցինք անցեալ չաբթու։ Այս պատճառաւ քնակիչք ամուդղի մէջ մնալով, ըստ նորագոյն լրոց, կը քնակին դաչտերը եւ վողոցները, եւ չեն համարձակիր դառնալ իւրեանց տուները։ Հետեւապէս քաղաքի հիւանդութիւնք ծագած են։ Ի Սաւանա եւս ցնցումնք այնչափ սաստիկ եղած են որ քնակիչք դիչերները փողոցը անցուցած են, եւ այս երկու քաղաքաց մէջ յաջորդ կիրակի աւուր պաչտամունք բացօդեայ տեղեր կատարուած են, ըստ որում ժողովուրդը վախցած է մտնել եկեղեցիները։

Ըստ պաչտօնական հաչուոյ, Զարլզթըն քաղաքին կորուստը կը հասնի 8 միլիոն տալեռի (1,800,000 ոսկի), առանց հաչուելու եկեղեցիները, դպրոցները եւ կառավարութեան չէնքերը։ Որոչուած է դիմել Սղդային ժողովոյ որ կառավարութեան հետ փոխառութիւն մը կնքուի ի նպաստ քաղաքին վերաչինութեան։ Անպատազար մնացած քաղաքացւոց ներկայ թշուառութեան դարման բերելու համար առատաձեռնուերք կը հասնին երկրին բոլոր գլխաւոր քաղաքներէն։ Սըմբրվիլ քաղաքին մօտ ճեղքուածք մը ծծմբային գոլորշի, կապոյտ ցեխ, ժայռի բեկորք տեւապէս դուրս կը նետուին։ Ի Ուիլմինկթըն հիւանդք նեղութիւն կրած են օդին մէջ գոյացած եւ լեկտրական աղդեցութենէն։

—Կ'ըսուի թէ անուորագիր յայտարարութիւն մը ցրուուած է ի Բունճալ, այն է՝ հիւսիսային մաս Հնդկաստանի, որ հրաւէր կը կարդայ քնիկներու միանալ եւ ի բայ մերժել Անգլիոյ լուծը։ Յայտարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ Ռուսական բանակը Հընդկաստանի վրայ քալելով հասած է Հերաթ, եւ թէ Տուլիք Սինկ, քնիկ իչխան մը որ կորուսած է Անդլիացւոց վստահութիւնը, միացած է անոր հետ։ Կ'ըսէ նաեւ թէ Ս. Ֆրանք մերժած են օգնել Անդլիացոց վասն դի թշնամի կը համարին զանոնք, եւ կը դուչակէ թէ Հնդկաստանի սահմանաց վրայ քիչ օրերէն Անդլիացիք եւ Ռուսիացիք կրուոյ պիտի բռնուին։ Անչուշտ ատոնց եւ ոչ մին ճչմարիտ է, սակայն այսպիսի յայտարարութեան մը տարածումն բաւական է ցուցնել

թէ կայ հակառակութեան պատճառ ընդդէմ կառավարութեան, եւ ուստի մտահոգութիւն կ'առնէ Անդղիացւոց։ Կ'ըսուի թէ Հնդկական կառավարութեան ուշադրութիւնը դրաւող առաջին խնդիրն է այժմ սահմանադիտոյ պաշտպանութիւնը եւ կեդրոնական Ասիոյ գործեր։

—Տայլէ Ջայնոնդ Գերմանականթերթը Հռովմէ լուր ստացած է թէ Ռուսիայիք որ մօտերս գաղթականութիւն մը հաստատեցին ի Հապէշիստան, համոզած են երկրին թագաւորը որ միացնէ Հապէշիստանի եկեղեցին Ռուսիոյ Օրթոտոքս եկեղեցւոյն հետ, եւ թէ այս միացում ի մօտոյ պաշտօնապէս պիտի յայտարարուի։

—Կը ծանուցուի թէ Թաղիական զօրքը արտաքսած են ապստամբներն Թունքինի խըռովեալ մասերէն, եւ երկիրը խաղաղեցունելէ ղինի դարձած են ի Սայկոն։

—Ջեմինիէէ ի Վիէննա հասած լուրեր կը ծանուցանեն թէ մեծ փութով պատերազմի պատրաստութիւնք կը կատարուին ի Մոնթենեկրոյ։ Հաւանականապէս նկատելով Ռուզլարական գործոց անորոշ ելքն Մոնթենեկրոյի կառավարութիւնը խոհեմութիւն կը համարի պատրաստ գտնուիլ որեւիցէ պատահականութեան համար, կամ թերեւս ասոր զրուցին առիթ եղած են միայն սովորական աշնանային մսրզանք։

—Մի քանի օր առաջ Գերմանացի մը ձերբակալուեցաւ մօտ Պէլֆորի ի Գաղիա։ Իմացուելով թէ նա ժամանակաւ Գերմանական բանակին մէջ պաշտօնակալ եղած էր, համարուեցաւ թէ եկած էր իբրեւ լրտես գըծագրել ամրութեանց պատկերներն ղինուորական գործածութեան համար։ Սակայն ապա վրայ որեւիցէ թուղթ չգտնուելով ազատ թողուեցաւ։ Այս առթիւ թերթեր մեծ դժգոհութիւն յայտնած են, առարկելով թէ նա պարտէր գատուիլ քաղաքական գատարանի առջեւ եւ ոչ միայն տեղւոյն հրամանատարին քննութեամբ արձակուիլ։

—Անդղիա մեծ կորուստ մը կը կրէ մահուամբ Սամուէլ Մորլիի, Սեպտ. 3ին։ Իբրեւ անդամ խորհրդարանին, բազում տարիներ եռանդուն ջատագով էր նա ամէն բարի օրինաց, եւ մանաւանդ այնպիսի առաջարկութեանց որոց նպատակն էր բարւոքել աղքատ ժողովրդեան դաստիարակութեան միջոցներն, եւ բառնալ դինեմոլութեան աղէտներն։ Անդղիոյ ժողովական եկեղեցւոյն առաջնակարգ անդամներէն մին էր, բայց կը կրէր աղատամիտ ոգի։ Նորա մտերիմ բարեկամայ մին կը հաշուէ թէ նա տարին 20,000է 30,000 Անգղ. ոսկի կու տար կրօնական եւ մարդասիրական նպատակաց համար։

Աւստրիոյ Հին Կաթոլիկ եկեղեցւոյ Սինոտին 8երորդ տարեկան ժողովը դումարեցաւ ի Վիէննա անցեալ չաբթու։ Բազում նուիրակք ներկայ էին երկրին ամէն կողմերէն, նաեւ հիւր նուիրակք Զուիցերիայի Հին Կաթոլիկներէն եւ Անդղիոյ եկեղեցիէն։ Հին կաթոլիկք անունք են որ աւելի ընտրեցին գատուիլ Հռովմայ եկեղեցիէն քան թէ ընդունիլ Պապին անսխալութեան վարդապետութիւնը, բայց անոնց թիւը վտքր մնացած է։ Որոշուեցաւ ընտրել Հին կաթոլիկ եպիսկոպոս մը եւ հրաւիրել Հին Կաթոլիկներու համագումար ժողով մը գալ տարի։ Սուրբ Գիրքը ամէն Հին Կաթոլիկ ընտանեաց մէջ ներմուծուելու հարկն զօրեղապէս փաստարանուեցաւ, եւ այս մասին Բրիտանական եւ Սրտաքին Առաքելական Ընկերութեան օժանդակութիւնը խնդրուեցաւ։

—Բէյմպրիճի Դուքսը, Ընդ. հրամանատար Բրիտանական բանակին, կ'այցելէ Սուբսուրիա ներկայ ըլլալու Աւստրիական բանակին զօրահանդէսներուն։ Սեպտ. 8ին գահաժառանգ Իշխանն Բոտոլֆ ի պատիւ Դուքսին խնճոյք մը տուաւ, ուր ներկայ էին Բարնոքի Կոմսը եւ այլ նշանաւոր անձինք։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒԻՐԵՐ

Պր. Փառնակ Յ. Մինասեան, որդի Մեծ. Յովհաննէս Էֆ. Մինասեանի, կարճատեւ հիւանդութեամբ այս երեքշաբթի ննջեց ի Տէր, ի հասակի քսան ամաց։ Յուղարկաւորութեան պաշտօնը կատարուեցաւ Հինգշաբթի ի տան հանգուցելոյն ուր բարեկամայ մեծ բազմութիւն դիմած էին յայտնել իւրեանց խորին ցաւակցութիւնը։

Պր. Փառնակ այս ամառ աւարտած էր Բոսթընդեան Վարժարանի ուսմանց ընթացքը, առաջնակարգ հանդիսանալով իւր դասին մէջ, եւ իւր ընտիր մտաւորական կարողութեամբն եւ ազնիւ բարեբեր կուսակրթամայ մեծ բազմութիւն դիմած էին յայտնել իւրեանց խորին ցաւակցութիւնը։

Պր. Փառնակ այս ամառ աւարտած էր Բոսթընդեան Վարժարանի ուսմանց ընթացքը, առաջնակարգ հանդիսանալով իւր դասին մէջ, եւ իւր ընտիր մտաւորական կարողութեամբն եւ ազնիւ բարեբեր կուսակրթութեամբը յերկինէ մխիթարութիւն կը հայցեմք վասն վշտակիր ծերդաստանին։

Դառնագոյն է ցաւ զոր այսպիսեաց մահն կը բերէ սիրելեաց, եւ սակայն նոյն չափով առաւել օրհնեալ եւ օրհնութիւնաբեր է ապագայ յիշատակ։

Դուբլայն Պայրամիի առթիւ Վեհ. Սուլթանը հաճեցաւ ներողութիւն շնորհել վերջին խռովութեանց առթիւ վանայ մէջ բանտարկեալ բոլոր Հայոց, որպէս նաեւ քաղաքական յանցանօք բանտարկեալ Հայոց։ Սաքսորեալք եւս պիտի վայելեն սոյն ներողութեան շնորհը։ Կ. պոլսոյ Ամեն. Պատրիարքը հեռագրաւ հրահանգ տուած է բոլոր գաւառները որ բոլոր եկեղեցեաց մէջ աղօթք մատուցուին վասն Վեհ. Սուլթանին կենաց երկարութեան, եւ այնուհետեւ ստացած է հեռագիր վանէն որ կը յայտնէ Հայոց խորին երախտագիտութիւնը սոյն կայսերական շնորհին համար։

—Առողջապահական ժողովը հեռագիր ըստացած է Սրիճ պէյէ, որ անդամ է ժողովոյն, եւ ղրկուած էր իբրեւ յանձնակատար Իսլամաց ուխտատեղիներն, թէ այս տարուան ուխտաւորաց առողջապահական վիճակը յոյժ լաւ եղած է եւ սակաւ հիւանդութիւնք պատահած են։ Ծոլոռ ճամբով Մէքքէ այցելողներու թիւն է 42,374, իսկ բոլոր ուխտաւորաց թիւն, ըստ մի այլ հեռագրոյ, երեք ուղիղ է Լէվանի Հէրալտի տեղեկութիւնը, կը հասնի 250,000ի։

—Ճէրնէյէ Հափէյէ կը գրէ թէ թղթատարաց վարչութիւնը որոշած է յայտնել թէ պահանջել 10 փարա իւրաքանչիւր թերթի համար որ կը ղրկուի այն տեղեր ուր ցարդ լրագիրք կը տարուէին 100 կրամին համար 20 փարա տանուելով։ Նոյն թերթը կը յարէ թէ այս փոփոխութիւն չահ չպիտի բերէ դանձուն ըստ որում թերթեր պիտի յանձնուին օտար թղթատարատան որք նախկին գնով կը տանին։

—Դեռնաշարժի ցնցմունք զգացուած են ի Զմիւռնիա, ի Հալէպ եւ Մակեդոնիոյ եւ Սալոնիկոյ մի քանի մասանց մէջ, բայց վնասը թեթեւ եղած է։

—Ընթերցողք կը յիշեն թէ քսանհոգ Մէքսիկեներէն մանր արծաթ դրամ պատրաստելու գործը ընդհատուեցաւ մի քանի ամիս առաջ 20,000 ոսկւոյ արժողութեամբ մանր դրամ կոխուելէ ետեւ։ Գործը այժմ վերսկսած է եւ կ'ըսուի թէ պիտի չարունակուի մինչեւ մանր դրամի գումարն հասնի 300,000 ոսկւոյ։ Ըստ առաջնոյն Մէքսիկեներն կը տրուին Հանրային Գարտուց վարչութեան կողմանէ։ Յուսանք որ երբ սոյն ցանկալի մանր դրամք ի հրապարակ գան իւրաքանչիւր Մէքսիկէ աւրելու համար 40 փարա հատուցանելէ պիտի ազատինք։

—«Ռուսիա» անուն չոգենաւը անցեալ չաբթու անցաւ Վոսֆորի նեղուցէն՝ տանելու զօրք եւ կալանաւորներ ի Վլատիվոսթոք։

—Մր. Քոքս, Միացեալ Նահանգաց դեսպան ի Կ. պոլիս, երեքշաբթի մեկնեցաւ երթալ յԱմերիկայ արձակուրդով։

—Սերաստիայէն Թուրք լրագրաց ուղղեալ նամակներ կ'ըսեն թէ գաւառին կառավարութեան գանձէն մեծ գումարներ գողցուած են, մանաւանդ հանրային չինութեանց յատկացեալ դրամէն։ Այս մասին քննութիւնք կը կատարուին։ Նոյն քաղաքէն Թաքէդի ուղղեալ նամակ մը կ'ըսէ թէ Թչնամութեան ոգի ծագած է գաւառին Հայ եւ Իսլամ բնակչաց մէջտեղ, որ կը սպառնայ առիթ ըլլալ ծանր յուզմանց։ Սոյն երկու ազգայնութիւնք ցարդ կատարեալ ներդաշնակութեամբ ապրած են ի միասին, եւ Թաքէդի թղթակիցը զղացմանց վտիտութիւնը կ'ընծայէ Մէհմէտ Ալի էֆենտի անուն անձի մը մեքենայութեանց։

—Պրուսայի գաւառին հարկերու հատաքմանէն գոյացած է այս տարի 226,000 ոսկի մինչ անցեալ տարի եղած էր միայն 96,000 ոսկի։ Բայց Սրճապուճ, որմէ կը քաղենք զայս լուր, կը հրատարակէ նամակ մը որ կը ցուցնէ թէ հարկերու հատաքինէն չատ սոսկալի բռնութիւններ ի գործ կը դնեն։

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒԻՐԵՐ

Զօր. Քաուլպարս, պինուորական կցորդ Վիէննայի Ռուսական դեսպանատան, ղրկուած է ի Պուլղարիա իբր պիւանական գործակատար։ Նորա նախորդին, Մ. Պոկտանովի, չետս կոչնչիլը հաւանականապէս պարտիզագործութիւն իբրեւ գատապարտութիւն նորա ընթացքին վերջին պիտոյ մինչդոյն, կամ դէթ իբր ցուցիչ թէ, Ռուսական կառավարութիւնը վստահութիւն չունի թէ նա կարող է ապահովել Ռուսիոյ չահերն ներկայ ծանրակչիռ տպակոսին մէջ։

Մ. Քաուլպարս ոչ միայն պինուոր է, այլ եւ նախապէս եղած է Պատերազմական Նախարար ի Պուլղարիա, եւ ուստի նորա սոյն պաշտօնին կարգուիլն կարեւոր իրողութիւն մը կը համարուի։

—Պելկրատի դիմացը գտնուող Սէմլին քաղաքէն ուղղեալ հեռագիր մը կը հաստատէ թէ գաղտնի գաշնակցութիւն մը հաստատուած է ի մէջ Բումանիոյ, Սերվիոյ եւ Ցունաստանի։

—Սրեւ. Բումէլիէ եկող ուղեւորք կը պատմեն թէ կատարեալ խաղաղութիւն կը տիրէ այդ գաւառին մէջ, եւ թէ հրաման եւ կած է Սոֆիայէ որ անզորրութիւն պահպանելու համար ամէն կարեւոր միջոցք գործածուին։

—Սքանդարպ, Անգղիոյ պինաւոր թերթը, կը յարդարէ կառավարութիւնը խոհեմ ընթացքի հետեւիլ ի մասին Սրեւելեան խընդրոյ։

ԱՐԺԷՔ ԴՐԱՄԱՑ
Սեպտ. 6/18, 1886
Գանս[կարոն վճռ.] 15 36 | Բուամ Երկ. բաժին 35
ԴՐԱՄԱԿ, Օսմ. լիրան 100ի

Մէճիտիէ	108 2	Բուսիոյ բոլ	90 30
Մէթալիք	98	Նաբոլէոն	88 4
Պէշլիք	102 32	Գրլիճ	51 20
Ալթըլըգ	102 30	Անգղ. լիրա	110 28

Մահեթ Թղթադրամ 9 25

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱԿՈԲ ՊՈՅԱՃԵԱՆ
Ֆինճանճըլար Եօգուշը, Ամերիկան խան